

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**Rodičovství jako rizikový faktor partnerství v
současné společnosti**

Jana Slavíková

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, PhD.

Praha 2014

Prague college of psychosocial studies

**Parenthood as a risk factor for relationships in
modern society**

Jana Slavíková

The Bachelor's Thesis Work Supervisor: Mgr. Jaroslav Jirman, PhD.

Praha 2014

Anotace:

Tato práce je zaměřena na problematiku fungování partnerského vztahu poté, co se k němu přidává rodičovská role. Mapuje historii společenského kontextu rodičovství od počátku lidské společnosti do současnosti. Zabývá se partnerstvím jako vztahem dvou jednotlivců na základě vlastní volby s ideálem romantické lásky.

Stěžejním úkolem této práce je poukázat na to, jak se partnerství s rodičovstvím vzájemně potkává a ovlivňuje v realitě současné společnosti. Zaměřuje se na okolnosti společného soužití partnerů po narození dětí. Hledá odpověď na otázku, zda rodičovství může být rizikovým faktorem pro stabilitu a kvalitu partnerského vztahu.

Součástí práce jsou kazuistiky s touto problematikou z praxe v rodinné poradně.

Klíčová slova:

rodičovství, partnerství, vztah, riziko

Abstract:

This thesis focuses on the functioning of a relationship after the role of being a parent is added to it. It charts the history of the social context of parenting from the beginning of human society to the present day. It deals with “partnership“ as a relationship between two individuals based on their own choice with the ideal of romantic love.

The main goal of this work is to show how “partnership“ and parenthood meet and affect each other in the reality of today’s society. It focuses on the circumstances of coexistence of partners after the arrival of children. It seeks an answer to the question whether parenthood may be a risk factor for the stability and quality of a relationship between partners.

The thesis also contains case reports from experience of working with these issues as a therapist in family counseling.

Key Words:

Parenthood, partnership, relationship, risk

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci: „ RODIČOVSTVÍ JAKO RIZIKOVÝ FAKTOR PARTNERSTVÍ V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI“ vypracovala samostatně a použila pouze uvedené zdroje literatury a internetu. Současně souhlasím s využitím práce nebo její části v publikacích školy a jejich akademických pracovníků nebo ve výzkumu školy s odkazem na zdroj informace v souladu s aktuálním zněním zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským.

.....
Jana Slavíková

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Jaroslavu Jirmanovi, PhD. za odborné vedení, inspiraci a cenné rady a připomínky při vedení práce.

Obsah

ÚVOD	8
1 VYMEZENÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ.....	10
1.1 RODIČOVSTVÍ.....	10
1.2 PARTNERSTVÍ.....	11
1.3 VZTAH.....	13
1.4 RIZIKO.....	14
2 RODIČOVSTVÍ	15
2.1 RODIČOVSTVÍ V KONTEXTU MINULOSTI	15
2.2 RODIČOVSTVÍ V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI.....	18
2.3 RODIČOVSTVÍ JAKO DOBROVOLNÁ SOCIÁLNÍ ROLE.....	19
3 PARTNERSTVÍ	21
3.1 HISTORIE PARTNERSTVÍ.....	21
3.2 INDIVIDUALIZOVANÉ PARTNERSTVÍ SOUČASNOSTI.....	22
3.3 OD ZAMILOVANOSTI K LÁSCE.....	25
4 KDYŽ SE PARTNERSTVÍ POTKÁ S RODIČOVSTVÍM.....	28
4.1 Z DYÁDY TRIÁDA	29
4.2 ZE DVOU VZORŮ JEDEN MODEL.....	29
4.3 PROLÍNÁNÍ SVĚTŮ.....	31
4.4 KDYŽ LÁSKA NESTAČÍ	31
4.5 RODIČE RODIČŮ.....	32
4.6 KDO JE KDO?.....	33
5 V KONTEXTU DNEŠNÍ SPOLEČNOSTI.....	34
5.1 PODSTATA UTVÁŘENÍ VZTAHŮ.....	34
5.2 TRVALOST NENÍ SAMOZŘEJMOSTÍ.....	35
6 PRAKTICKÁ ČÁST.....	38
6.1 VYSLOVENÍ HYPOTÉZY	38
6.2 POUŽITÁ METODA.....	38
6.2.1. Představení pracoviště.....	39
6.2.2. Výběr případových studií	39
6.2.3. Etické hledisko empirické části.	40
6.2.4. Metoda práce s daty	40
7 KAZUISTIKY	41
7.1 PRVNÍ KAZUISTIKA – JAN A KRISTÝNA	41

7.1.1.	Představení rodiny	41
7.1.2.	Důvod návštěvy poradny.....	41
7.1.3.	Práce s párem.....	42
7.1.4.	Analýza	44
7.2	DRUHÁ KAZUISTIKA – KAREL A OLGA	45
7.2.1.	Představení rodiny	45
7.2.2.	Důvod návštěvy poradny.....	45
7.2.3.	Práce s párem.....	45
7.2.4.	Analýza	47
7.3	TŘETÍ KAZUISTIKA – JOSEF A VERONIKA.....	47
7.3.1.	Představení rodiny	47
7.3.2.	Důvod návštěvy poradny.....	48
7.3.3.	Práce s rodinou	48
7.3.4.	Analýza	50
8	ZHODNOCENÍ HYPOTÉZY A ZÁVĚRY Z KAZUISTIK.....	51
9	DISKUSE	52
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	55

ÚVOD

Pro svoji práci jsem zvolila téma zahrnující rodičovství a partnerství v současné společnosti. Jsme svědky toho, jak postupně klesá doba trvání partnerství, a zároveň stoupá význam a hodnota dítěte v dnešní době. V této práci se zaměřuji na to, co se děje, když se partnerství potká s rodičovstvím v životě člověka. Rozhodně nechci vyslovit názor, že rodičovství automaticky znamená ohrožení partnerství. Účelem této práce je poukázat na to, jestli a jak může rodičovství ohrožovat partnerský vztah. A to zejména v kontextu dnešní doby a společnosti.

Tématem této bakalářské práce je setkání partnerského vztahu s rodičovstvím a vzájemná dynamika těchto rolí v současné společnosti. U počátků mého zájmu o toto téma stály opakované zkušenosti z mé praxe v rodinné poradně. Při práci s páry v krizi se nápadně často objevovalo téma ovlivnění partnerského vztahu rodičovstvím.

Rodičovství je dnes jediná role v životě člověka, která je nezrušitelná. V průběhu historie lidské společnosti bylo rodičovství uskutečňováno téměř vždy v páru. Rodičovský pár byl základní jednotkou společenství a jeho ustanovení mělo jasně určená pravidla a rituály. Partnerství v průběhu historie bylo vždy zároveň automaticky vnímáno jako základ rodičovského páru. To mu zaručovalo jeho trvalost. Změny, kterými prošla společnost v oblasti sociálních a ekonomických podmínek, zcela zásadním způsobem ovlivnily uspořádání a možnosti partnerského soužití.

Vysoká míra rozvodovosti a rozpadu nesezdaných soužití v dnešní společnosti vyvolává mnoho otázek po příčinách. Cílem této práce není hledání a zkoumání těchto příčin. Cílem mé práce je zaměřit se na vzájemné prolínání partnerství s rodičovstvím. Osvětlení toho, co tyto role přináší jednotlivci a zároveň od něj vyžadují. Prozkoumání skutečností, které se mohou stát rizikem a příčinou upozadění a následně rozpadu partnerství v souvislosti s rodičovstvím v současné době.

V teoretické části se budu věnovat osvětlení pojmů rodičovství a partnerství, historickému kontextu těchto rolí a možnosti jejich uskutečňování a naplňování v současné společnosti. Podrobně se budu věnovat i tomu, co se děje v partnerství při jeho setkání s rodičovstvím. Potřebám, které partnerství a rodičovství naplňuje, a zároveň kvalitám, které od jednotlivce vyžaduje. V praktické části bych ráda na několika příkladech z praxe v rodinné poradně názorně ukázala zkušenost párů, jejichž partnerství silně ovlivnila rodičovská role.

Všechny kazuistiky jsou zařazeny do práce s výslovným souhlasem zúčastněných. Osobní údaje jsou pozměněny.

1 VYMEZENÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ

1.1 RODIČOVSTVÍ

Rodičovství můžeme vnímat jako péči o potomky. „*Péče o potomstvo je energie vložená do potomstva, která někdy následuje po rozmnožení určitých rostlin a živočichů. O potomky se starají zejména rodiče, ale někdy i starší sourozenci.*“¹ Množství energie, které je k této péči potřeba, je pak přímo úměrné tomu, jak nesoběstačný potomek se narodí a jak dlouhou dobu potřebuje k dosažení vlastní soběstačnosti. Je zcela zřejmé, že pokud bychom sestavili živé tvory na planetě do stupnice, člověk by nejen skončil na jejím vrcholu, ale vzdálenost mezi ním a prvním z ostatních živočichů by byla ohromná. Jinými slovy, energie, kterou je třeba vložit do péče o lidského potomka, je enormní a je ji třeba do této péče vkládat mnohonásobně déle než u jiných tvorů.

Zalistováním ve Velkém sociologickém slovníku pojem rodičovství nenajdeme. Odkáže nás na hesla rodina a rodinné vztahy. Pod heslem rodina můžeme vybrat: „*hlavní úlohou rodiny je zajišťovat rození dětí a péči o ně v období jejich nesoběstačnosti, a to pomocí obecně sdílených vzorů chování. R. je doménou tzv. reprodukčního chování, které vyrůstá z biol. i soc. procesů....Tzv. rodinné role, tj. role manžela, manželky, - 'otce, - 'matky, ... v nichž se uskutečňují užší – rodinné vztahy, jsou rolemi univerzálně rozšířenými a můžeme je najít ve všech typech společnosti.*“² Pod heslem příbuzenství pokrevní se můžeme dočíst, že „*Nejdůležitější pokrevní příbuzenský vztah z biol. hlediska, který je prakticky ve všech kulturách interpretován jako nejvýznamnější soc. vztah, je genealogický vztah rodičů a dětí.*“³ „*Až do sedmdesátých let zůstávala sama instituce rodičovství sociologii víceméně skryta jako samozřejmé pozadí ostatních, problematičtějších aspektů rodinného života.*“⁴ Jistou definici však nabízí stejný autor v jiné knize. „*Rodičovství je široký koncept s podstatně odlišným obsahem podle fáze rodinného cyklu.*“⁵

---

¹ Zrzavý, J., Storch, D. a Mihulka, S., *Jak se dělá evoluce*, 2004, s. 60.

² Maříková H., Petrušek M. a Vodáková A., *Velký sociologický slovník*, 1996, str. 941.

³ Tamtéž str. 879.

⁴ Možný, I., *Rodina a společnost*, 2006, s. 146.

⁵ Možný, I., *Sociologie rodiny*, 1999, s. 125.

Poměrně obsáhle definuje rodičovství z hlediska vývojové psychologie Pavel Říčan. „Zplození dítěte a péče o ně jsou jedním z hlavních životních témat. Vzato čistě biologicky, je to vůbec náš základní úkol: předat geny, uchovat rod. U člověka jde ovšem o větší, rozsáhlejší poslání: nestačí porodit dítě a pečovat o ně tak dlouho, dokud nebude schopno žít se samo. Je třeba naučit je po lidsku cítit, myslet, adaptovat se na složitou lidskou společnost, přijmout kulturu svého národa. Tak vzniká ono dlouhé a krásné, i když někdy i těžké rodičovské stadium, „hlavní život“ většiny z nás. Vychovat tělesně i duševně zdravé, zdatné děti, předat jim to nejlepší, co jsme sami převzali od rodičů a z jiných zdravých zdrojů, pomoci jim začlenit se do společnosti jako její platní a tvořiví členové – to je smysl celého našeho dosavadního vývoje a velký test osobní zralosti. Erikson vytvořil a prosadil pojem generativity. Generativita je základní postoj, životní poloha v dospělém věku. Být generativní znamená: nikoli z povinnosti, ale spontánně, iniciativně, z vlastní vůle, radostně, z podstaty své bytosti plodit a starat se o to, co jsme zplodili. Jde tedy o rodičovství, ale ne v úzkém technickém smyslu, nýbrž v širokém psychologickém až filozofickém smyslu.“⁶

Tedy rodičovství jako aktivní, soustavná, láskyplná činnost, propojená s odpovědností a jasně zaměřená na dosažení cíle je tím fenoménem, který mám na mysli v této práci. Rodičovství jako role, která je pod tlakem norem a pravidel dané společnosti, a očekává od člověka „správné“ odpovědi. Zároveň je utvářena osobními prožitky, vzory a zkušenostmi, které převzal v průběhu svého života. Tuto roli naplňuje jedinec celou škálou postojů a způsoby chování, které se mohou dostávat do konfliktu s naplňováním dalších životních rolí.

1.2 PARTNERSTVÍ

Partnerství je pojem, který v sobě skrývá mnohé. Jednoduše můžeme partnerství definovat jako vztah mezi dvěma lidmi, na kterém se obě strany podílí. Slovo vztah v této zjednodušené definici nám umožní v sociologickém slovníku nahlédnout pod heslo: „**vztah primární** – soc. vztah mezi dvěma nebo více osobami charakterizovaný relativně vysokým stupněm osobní angažovanosti partnerů (participantů), intimitou a neformálností. **V.p.** poskytují vysoké osobní uspokojení, a mají proto smysl samy o sobě. Jsou obvykle doprovázeny silnými pozitivními emocemi, stupeň – **sociální distance** v nich je mimořádně

---

⁶ Říčan, P., *Cesta životem*, 2004, s. 258.

nízký. **V.p.** vznikají v rámci – **primárních skupin**, ale i mimo ně (milenecký, přátelský vztah dvou osob apod.), existence primárních skupin je však podmíněna existencí **v.p.**“⁷

I listování psychologickým slovníkem nás odkáže na vztah: „**vztah** (relation, relationship) **1** působení mezi dvěma n. více jevy, objekty či osobami **2** v psychol. a) mezilidský primární **v.** znamená déleodobější **v.** spojený s emocionální vazbou a urč. odpovědností, b) mezilidský sekundární **v.** je krátkodobější, povrchnější, bez větších závazků, málo častý = stadia rozpadu vztahu.“⁸

Partnerství jako vztah mezi partnery, dvěma lidmi (ne nutně s heterosexuální orientací), který je vztahem intimním, blízkým, důvěrným. Vztah člověka k člověku, který umožňuje takovou míru blízkosti, které jsou oba schopni. Partnerství, jak mu budeme rozumět v této práci je blízkým vztahem dvou lidí. Zároveň je potřebou, kterou A. H. Maslow řadí vedle potřeb tělesných, fyziologických a vedle potřeby bezpečí a jistoty k základním potřebám člověka.⁹ Je potřebou lásky, přijetí a sounáležitosti. Aby mohl partnerský vztah tyto potřeby naplnit, musí být nutně intimním vztahem. Intimním ve smyslu, jak o tom mluví Erikson ve svém šestém vývojovém stádiu. „**Intimita proti izolaci**. Podle Eriksona je intimita zdravým spojením vlastní identity s identitou druhého beze strachu, že člověk ztratí sám sebe nebo „rozpuští“ svou identitu. Intimita by měla obsahovat závazek a může být vyjádřena sexuálně. Proces intimity může člověku pomoci vyjasnit si svou vlastní identitu prostřednictvím identifikace s druhým člověkem. Ctností tohoto stadia je **láska**.“¹⁰

Z hlediska sociální psychologie bychom mohli partnerství, jak o něm budeme uvažovat, definovat jako existenciální komunikaci. „*V existenciální komunikaci, jakožto vztahu člověka k člověku, je každý sám sebou a chce jím být, přičemž přiznává totéž druhému. Místo osvojování postoje druhého je naplněním existenciální komunikace vzájemné vyjevování.*“¹¹

Průřezem výše citovaného textu můžeme tedy definovat partnerství, jak mu budeme rozumět v této práci: partnerství jako blízký, rovnocenný vztah dvou lidí, který je naplněním potřeby lásky, přijetí a sounáležitosti a ponechává bezpečný prostor pro uchování a rozvíjení vlastní identity obou partnerů.

⁷ Maříková H., Petrusek M. a Vodáková A., *Velký sociologický slovník*, 1996, s. 1421-1422.

⁸ Hartl, P. a Hartlová, H., *Psychologický slovník*, 2000, s. 690.

⁹ Drapela, V.J., *Přehled teorií osobnosti*, 1997, s. 139.

¹⁰ Tamtéž, s. 70.

¹¹ Janoušek, J. aj., *Sociální psychologie*, 1988, s. 40.

1.3 VZTAH

Vztah je obecnou vlastností konkrétního objektu, vyznačující se vazbou. Tato vazba může nabývat nejrůznějších podob. Působí jednostranně či vzájemně. Vzájemné vztahy mohou tvořit velmi rozsáhlé a vzájemně propletené sítě. Stručnou definici vztahu nalezneme v Hartlově Psychologickém slovníku: “**vztah** (*relation, relationship*) **1** působení mezi dvěma n. více jevy, objekty či osobami **2** v psycho. a) mezilidský primární v. znamená déleodobější v. spojený s emocionální vazbou a urč. Odpovědností, b) mezilidský sekundární v. je krátkodobější, povrchnější, bez větších závazků, málo častý...”¹².

Velký sociologický slovník obsáhleji vymezuje vztah primární, příbuzenský, vztahy interpersonální, mocenské, neformální, rodinné a sociální.¹³ Konkrétně: “vztahy interpersonální –(z lat. *Inter*=mezi; *persona*=osoba) – pravidelně se opakující, víceméně trvalé přímé, nezprostředkované kontakty mezi dvěma a více lidmi spojené s emocionálním prožitkem (pozitivním nebo negativním). V.i. vznikají v -‘dyádách a -‘ malých skupinách, které jsou na v.i. založeny. V.i. však nelze ztotožnit se -‘ vztahy primárními, které jsou pouze jedním jejich typem, totiž krajní polohou pozitivních v.i. ... V.i. se pohybují na široké škále od – lásky a – přátelství až ke skryté či projevované nenávisti.”¹⁴

Pro tuto práci je důležitá definice rodinných vztahů. “vztahy rodinné – kontakty závislosti a -+ sociální interakce vůbec mezi jednotlivými členy -+rodiny, především mezi manželskými partner, mezi rodiči a dětmi a mezi sourozenci navzájem, ale i vztahy k orientačním rodinám partnerů i dalším pokrevně i nepokrevně příbuzensky spřízněným osobám. V.r. se utváří ve výkonu každodenních činností vymezených soc. Normami, které nacházejí individ. ztvárnění v chování členů rodiny a v očekáváních tohoto chování. V.r. vznikají uskutečňováním tzv. rodinných rolí, jsou každodenní aktualizací tzv. rolové struktury, podmiňující existenci rodiny. ...Rozbití tradiční struktury zákl. rodinných rolí v řadě případů přináší nový typ konsensu, na druhé straně ovšem mnoho jednotlivců tápe v představách o naplňování rolí, které se vymykly tradičním očekáváním, nezvládá inovativní pokusy svého rolového zařazení a na některé hodnoty rodinného života nebo naopak profesionální sféry a spol. života rezignuje. Dnes se tedy v.r. reálně tvoří přes osobnostní vlastnosti manželských partnerů i dalších členů rodiny a jsou spoluutvářeny rodičovstvím. Jsou předpokladem a zároveň výsledkem rodinné koheze a schopnosti k pozitivní součinnosti nebo naopak

¹² Hartl, P., Hartlová, H., Psychologický slovník, 2000, s. 690.

¹³ Maříková, H., Petrusek, M. a Vodáková A., Velký sociologický slovník, 1996, s. 1421 – 1424.

¹⁴ Tamtéž, s. 1422.

*výsledkem nezájmu a neschopnosti vytvořit takovou atmosféru, kde jsou uspokojovány potřeby všech členů rodiny a vytváří se pocit pohody, well-being, někdy i pocit – štěstí.*¹⁵

Vymezit přesně pojem vztah je velmi obtížné. Ať již zvolíme stručné, či obsáhlé, obecné či konkrétní definice, zjistíme, že schopnost utvářet vztahy a rozumět jim je vždy individuální a ovlivňována mnoha faktory. To jak společenskými tak osobnostními.

1.4 RIZIKO

Velmi jednoduše bychom mohli riziko definovat jako opak jistoty či bezpečí. Vzhledem k tomu, že bezpečí a jistota v životě člověka je zcela relativní pojem, logicky se nabízí, že riziko je neoddelitelnou součástí lidské existence. Riziko můžeme chápat jako určitou pravděpodobnost, že dojde k události, která je v rozporu s předpokládanou skutečností.

Pomocí definice lze vymezit pojem riziko jen velmi obecně: “***riziko*** (*risk*) ***1*** *nebezpečí* ***2*** *volba situace n. aktivity s vysokou mírou pravděpodobnosti neúspěchu n. ztráty, ohrožující něco, co má pro člověka urč. hodnotu.*”¹⁶ Podobně obecnou definici nabízí i další slovník: “***riziko***, *možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, jež se liší od předpokládaného stavu či vývoje.*”¹⁷

---

¹⁵ Maříková, H., Petrušek, M., a Vodáková, A., *Velký sociologický slovník*, 1996, s. 1424.

¹⁶ Hartl, P., Hartlová, H., *Psychologický slovník*, 2000, s. 511.

¹⁷ *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích; Díl 3, M-R*, 1997, s. 685.

2 RODIČOVSTVÍ

Když se řekne rodičovství, vytane většině lidem na mysli rodič, dítě, vztah mezi nimi a velmi individuálně ještě mnoho dalších věcí. Není snad nikdo, kdo by tomuto termínu nerozuměl. Otázkou je, jestli se najdou dva lidé, kteří tomuto termínu rozumí stejně. I děti, které se narodí v jedné rodině, páru totožných biologických rodičů, vnímají a zažívají svůj vztah s rodiči rozdílně. Každý jedinec si tak do života odnáší jiný obraz rodiny a vzor, který je jedinečnou a neopakovatelnou směsí pocitů a prožitků. Dalo by se říci, že všichni víme, co je rodičovství. Tato srozumitelnost se začne vytrácet v okamžiku, kdy se pokusíme tento termín definovat.

2.1 RODIČOVSTVÍ V KONTEXTU MINULOSTI

Když se ohlédneme do minulosti, kam písemné prameny sahají a snad ještě dál, zjistíme, že „*Příbuzenská organizace je pro člověka podstatná od okamžiku, kdy zakládá jakkoli primitivní společnost a ustavuje se jako Homo sapiens.*“¹⁸ Goody uvádí, že celou historii primitivních společností se prolíná příslušnost k rodovému společenství jako jediná možnost přežití. Ať již to byly tlupy, kmeny či jiné formy velkorodin, vždy byly tvořeny na základě rodové linie. Tyto celky, tvořené na základě příbuznosti, vytvářely pravidla, normy a hodnoty, které umožňovaly jejich členům naplňování životních potřeb a přežití dalších generací. V nich rodičovství nebylo ničím plánovaným ani aktem svobodné volby, ale přirozeným důsledkem společného života. Náklonnost rodičů, zejména matek, ke svým dětem a svazkům, ve kterých se rodily, naplňovala podmínku lidské existence a jejího pokračování.

Ve společnostech doby kamenné nebyla otázka biologického rodičovství zdaleka tolik důležitá. Pevně byly rozděleny úkoly zajišťující obživu a přežití v rámci skupiny. Výchovná role byla stanovena pravidlem, nikoli biologickým vztahem. Jediný nezpochybnitelný vztah byl mezi matkou a dítětem. Příbuzenská linie tedy byla určována matrilineárně. Postupně s dalším vývojem ve společnosti, utvářením stálých obytných sídel, rozvojem řemesel, vojenství a obchodem získávali vedoucí pozici ve společnosti i rodině muži. Tu si udrželi do

---

¹⁸ Možný, I., *Rodina a společnost*, 2006, s. 30.

současnosti. Ženy byly zatlačeny do podřízené role. Na rozdíl od sběračských a loveckých společností začal vzrůstat počet dětí v rodině.¹⁹

Ve společnostech doby kamenné nebyla otázka biologického rodičovství zdaleka tolik důležitá. Pevně byly rozděleny úkoly zajišťující obživu a přežití v rámci skupiny. Výchovná role byla stanovena pravidlem, nikoli biologickým vztahem. Jediný nezpochybnitelný vztah byl mezi matkou a dítětem. Příbuzenská linie tedy byla určována matrilineárně. Postupně s dalším vývojem ve společnosti, utvářením stálých obytných sídel, rozvojem řemesel, vojenství a obchodem získávali vedoucí pozici ve společnosti i rodině muži. Tu si udrželi do současnosti. Ženy byly zatlačeny do podřízené role. Na rozdíl od sběračských a loveckých společností začal vzrůstat počet dětí v rodině.

Ustavování prvních států znamenalo změny ve společnosti, které se týkaly i rodiny. Rodové klany se zužovaly na rodiny, které byly utvářeny párově. Přináší s sebou i genderovou otázku a zásadní proměnu postavení muže a ženy uvnitř rodiny. Zatímco vojensky zaměřené řecké státy byly striktně patriarchálně uspořádanou společností s nerovnoprávným postavením žen, jejich vyloučením z veřejného života do domácnosti a malou možností přístupu ke vzdělání, Římský stát měl monogamní manželství zakotveno v právním řádu a ženy měly rovnoprávné postavení. Ideálem tu byla vzdělaná a aktivně činná žena, která se hojně prosazovala v politice i obchodě.

Rodičovství v těchto společnostech bylo stále přirozenou součástí párového soužití, role rodiče byla určována kulturně a společensky. Vztah k dětem a jejich ochrana byla stále velmi vzdálená dnešním normám. Goody se odvolává na Ariése, zakladatele moderní historie dětství, který ne příliš vřelý vztah k dětem v ranějších kulturách připodobňuje bezcitnému zacházení s dětmi v římské či čínské společnosti, kde se nechtěná novorozeňata nechávala zemřít.²⁰

Podle nemnoha dochovaných pramenů je obtížné sestavit přesný obraz evropské rodiny ve středověku. Jisté však je, že byla patriarchální a umožňovala různé formy mnohoženství. U velmi chudých společností, kde se praktikovalo mnoho mužství a biologické otcovství tak nebylo zjistitelné, se muž stával otcem na základě rituálu.

Příchod křesťanství a jeho následné rozšíření jako nevlivnější ideologie středověku znamená zásadní proměnu v uspořádání rodiny. „*To, že křesťanství definovalo vztah mezi*

---

¹⁹ Goody, J., *Proměny rodiny v evropské historii*, 2006, s. 31.

²⁰ Tamtéž, s. 32.

manžely jako lásku, patří k jeho historicky nejvýznamnějším přínosům.“²¹ Vzájemnou rovnost muže a ženy, lásku mezi manželi, ale i rodiči a dětmi a určením manželského svazku jako celoživotního co Bůh spojil, člověk nerozlučuj takto explicitně nikdo před tím nedefinoval.

„Podobu rodiny a pravidla rodinného soužití však určovaly i jiné vlivy. ... Zvyk odkládat přebytečné děti, existující u starých Řeků i Slovanů, přetrvává celý středověk.“²² Dalšími vlivy byly zejména: chudoba, závislost na počasí v zemědělství, časté epidemie a nízký věk dožití. To jsou faktory, které dál určovaly skutečná pravidla pro uzavírání sňatků a reprodukční chování. Společensky bylo stále nemyslitelné přežít bez příslušnosti k širšímu společenství, které utvářelo status ve společnosti. Majetek byl hlavním určujícím kritériem pro zařazení do společnosti, vedoucí postavení muže bylo nezpochybnitelné. Děti měly zajistit a umožnit přežití širšího společenství a podle toho s nimi bylo nakládáno. Matoušek popisuje dětství ve středověku jako velmi krátké období, zhruba do osmi let. Naráz, bez období dospívání, se dítě stávalo dospělým a začínalo pracovat. Pokud odešlo z domova za prací, či do učení, se už tak se svými rodiči nemuselo nikdy setkat. Zejména z důvodu nízkého věku dožití a vysoké úmrtnosti žen při porodu.²³ Vztah rodičů k dětem byl méně vřelý a láskyplný z mnoha důvodů. Vysoká dětská úmrtnost, všudypřítomná chudoba, hlad a dennodenní boj o přežití byly příčinou toho, že péče o potomky, zejména v nejtělejší věku, byla spíše nahodilá a nedostatečná. Nedostatečná péče vedla k vysoké úmrtnosti. Vzhledem k vysoké dětské úmrtnosti nemohli rodiče do péče o potomky příliš investovat. Následkem nedostatečné péče děti často umíraly. Tedy vazba, která sama sebe posiluje.²⁴

Významným předělem v životě střeoevropské rodiny byla Francouzská revoluce, která hlásala ideál rovnosti a svobody. *„Se zánikem feudalismu a počínající industrializací se mění rodinné a dědické právo: příbuzenská rodina se rozpadá, kdysi silné domácí společenství ztrácí svoje funkce. V novém civilním právu je věnována hlavní pozornost jedinci. Rodina již není základní sociální ani právní jednotkou. Občanské právo odvozuje právní postavení jedince od jeho vlastních schopností a výkonnosti.*“²⁵

Industrializace měla hlavní podíl na tom, že se tradiční rodina s dominantním postavením muže začala rozpadat. Giddens vidí v opouštění širších rodin, zakládání

---

²¹ Možný, I., *Moderní rodina*, 1990, s. 64.

²² Matoušek, O., *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 1993, s. 20.

²³ Tamtéž, s. 21.

²⁴ Možný, I., *Moderní rodina*, 1990, s. 42.

²⁵ Možný, I., *Rodina a společnost*, 2006, s. 32.

nukleárních rodin, čítajících pouze matku, otce a děti, s nutností práce obou rodičů mimo rodinu to, co přináší změny do celkového života v rodině. Dochází k vytváření toho, čemu se dodnes říká domov. Domov jako místo, kde spolu žijí lidé na základě vlastních pravidel, norem a hodnot a zároveň získávají emocionální podporu a zázemí. S tím, jak muži začali odcházet za prací mimo domácnost, oslabovala i jejich mocenská pozice uvnitř rodiny. Stále jim náleželo rozhodující postavení, ženy však přebíraly hlavní odpovědnost za výchovu dětí a tím se přístup k nim otevřel citové vřelosti, stejně jako vztah mezi manželi. Dítě začalo být vnímáno jako slabé, vyžadující dlouhodobou péči.²⁶

2.2 RODIČOVSTVÍ V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI

Evropská rodina po mnoho století, ba tisíciletí říká Možný, zejména po rozšíření křesťanství, vlastnila monopol na legitimní sex, plození dětí, jejich výchovu a vzdělávání, péči o staré a nemocné. Svým postavením rodina určovala společenský status jednotlivce i postavení a povinnosti jednotlivých členů. Všechny tyto funkce byly rodině postupně v dnešní době odňaty. Nenahraditelná zůstává dnes pouze v poskytování citového bezpečí.²⁷ Ještě do minulého století bylo nemyslitelné uvažovat o rodičovství jinak než v kontextu rodiny. Jednotlivec neměl možnost v rámci společnosti utvářet své právní postavení. Rodičovství bylo stále přirozeným a samozřejmým důsledkem života.

Radikální proměna společnosti postindustriální doby, zejména po 2. světové válce, a potřeba na tyto změny reagovat, nerasmázatelně ovlivnila podobu rodiny a přispěla k vnímání rodičovství jako aktu vlastní volby, která je pouze jednou z nabízených možností. Rodičovství, které bylo v tradiční rodině neoddělitelně spjata s manželstvím, tedy uskutečňovalo se v páru, se stalo volbou jednotlivce a možností realizovat je mimo jakýkoli svazek. Se ztrátou opory manželského svazku v transcendenci, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj (tedy vnímání manželství jako celoživotního vztahu), se stalo rodičovství jediným nezrušitelným a nerevokovatelným rozhodnutím v životě člověka. Vynález účinné antikoncepce a moderní medicína učinily z rodičovství možnost, ne samozřejmost spojenou s bolestí a smrtí. Nelze nesouhlasit s I. Možným, který, z hlediska významu pro lidstvo, přirovnává vynález antikoncepce k ovládnutí ohně či vynálezu kola. Antikoncepce dává ženě svobodu v rozhodnutí ne jen zda se stane matkou, ale i kdy a kolik dětí bude mít. Statistiky v sedmdesátých letech minulého století poprvé, s výjimkou válek, epidemií a období

---

²⁶ Giddens, A., *Proměna intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*, 2012, s. 53.

²⁷ Možný, I., *Rodina a společnost*, 2006, s. 22.

ekonomických krizí, přinesly zprávu o poklesu porodnosti pod reprodukční míru. Rodičovství se stalo zajímavým právě v okamžiku jeho nesamozřejmosti. Podobně a ve stejné době jako čistý vzduch a pitná voda.²⁸

2.3 RODIČOVSTVÍ JAKO DOBROVOLNÁ SOCIÁLNÍ ROLE

S tím, jak postupně slábne vliv křesťanství, rapidně klesá porodnost a společnost se proměňuje na individualizovanou, zesiluje zájem společnosti na zachování a fungování reprodukční schopnosti. Fungování rodiny jako hospodářské a ekonomické jednotky v tradiční společnosti postupně nahrazuje stát svým programem sociální podpory rodiny, zejména neúplných rodin. Tedy rodin s jedním rodičem. Odpovědnost, která dříve spočívala na rodičích, je v dnešní době přenášena na společnost, potažmo stát. Rodičovství od modelu striktně profilovaných rolí, které jasně vymezovaly úkoly pro otce a matku, přešlo ke vzájemné zastupitelnosti a kooperaci. Naplnění rodičovské role, které mělo po dlouhá tisíciletí oporu v tradici, je dnes ponecháno na uvážení a rozhodnutí jednotlivce. Tato svoboda rozhodování, kdy nikdo není nucen dělat to, co nepovažuje za přínosné a příjemné, společně se ztrátou a oporou v generacemi prověřených vzorech, má svou cenu, a ta je vysoká.

Na rozdíl od všech ostatních rozhodnutí, která člověk činí, je rodičovství dnes jediným vztahem i sociální rolí, která je nezrušitelná. Rodičovství se tak ocitlo v dnešní společnosti zcela osamoceno ve smyslu vztahu, pro který se člověk může svobodně rozhodnout, není však cesty zpět. Pokud není rodičovství samozřejmostí, ale volbou, která na jednotlivce klade enormní nároky a zároveň ho vzdaluje od ostatních lákavých možností, stává se dítě, jako „produkt“ této obtížné volby, vzácností. Tak nevyhnutelně dochází k tomu, že co je vzácné, není pro všechny a ne každý si to může dovolit. *„Společnosti soumraku moderní doby uvízly ve smyčce posilující se zpětné vazby: čím méně se ve společnosti rodí dětí, tím jsou vzácnější – tím větších společenských oprávnění se jim dostává a tím jsou nákladnější. Čím jsou ale děti nákladnější, tím méně si jich člověk může dovolit, a tím méně se jich tedy ve společnosti rodí.“*²⁹ Každá volba, před kterou člověk stojí, je vždy ambivalentní. Již ze své podstaty, která

---

²⁸ Možný, I., *Rodina a společnost*, 2006, s. 146.

²⁹ Tamtéž, s. 238.

ji volbou činí. Totiž odkrývá cenu volby a tou je nejistota. Nejistoty je kolem rodičovství velmi mnoho.

Dnešní člověk nemá možnost zažívat stálost jako hodnotu. Nemá k dispozici oporu ve zkušenosti předků, kteří nebyli konfrontováni volbou, ale byli nesení daností. Jak uvádí Bauman, dnes každému člověku byla umožněna svoboda v minulosti nevídaná, avšak vyvážená stejnou měrou nejistoty. V takovém prostředí nezbývá čas na péči o hodnoty, které se ukazují až v dlouhodobějším horizontu.³⁰ Změna rozhodnutí a nová šance se stala v dnešní době druhou přirozeností. To, co mám na dosah, mohu použít. Pokud to přestane vyhovovat, mohu to odložit a sáhnout po něčem dalším, co je na dosah. V rozporu s tím, co vnímám jako hodnotu, to musím usilovat, bojovat a pro to pracovat. „*Používat znamená brát, cenit si něčeho znamená dávat*“.³¹ Toto je tajemství, které nás vrací zpět k Eriksonově pojmu generativity. „**Generativita proti stagnaci.** *V tomto stadiu se lidé zapojují do společnosti, aby vytvářeli něco hodnotného – ať už to je potomstvo, hmotné statky, umělecká díla nebo tvůrčí myšlenky. Ctností tohoto stadia je pečování, ochota konstruktivně přispět společnosti.*“³² V dnešní společnosti není rodičovství daností, něčím samozřejmým a nevyhnutelným. Rodičovství současného člověka je víc než kdykoli v historii jeho volbou, která může získat oporu právě jen v míře jeho generativity. V tom, nakolik je schopen naslouchat a uvěřit své potřebě něco tvořit, o něco pečovat, něco předávat. Vlastní prospěšnost mu musí být hodnotou, pro kterou je ochoten opustit snadnost dosažitelného a investovat do nejistého a vzdáleného.

---

³⁰Bauman, Z., *Individualizovaná společnost*, 2004, s. 189.

³¹Tamtéž, s. 193.

³²Drapela, V. J., *Přehled teorií osobnosti*, 1997, s. 70.

3 PARTNERSTVÍ

3.1 HISTORIE PARTNERSTVÍ

Pokud bychom chtěli partnerství, jak jsme tento pojem vymezili v úvodní kapitole, hledat v minulosti, daleko bychom nedospěli. Až do minulého století byl vztah muže a ženy vždy vztahem vázaným rituálem, nejčastěji manželstvím. Manželství nebylo jedním z mnoha životních stylů, pro které se jednotlivci rozhodovali. V párovém soužití dvou jedinců to byla jediná možná varianta. To jak z pohledu jednotlivce, tak společnosti říká Matoušek a dodává, že i v kulturách nejranějších lidských civilizací existovaly vazební rituály pro pár, který se automaticky považoval za pár rodičovský. Soužití v páru nebylo rovnocenným partnerstvím. Snad v kulturách lovců a sběračů byla vysoká míra vzájemné kooperace. Soužití ale nemělo párový charakter. Společnost se skládala z rodových společenství, která utvářela homogenní celek. K vydělení se nukleární rodiny z příbuzenské rodiny, tedy rodičovského páru, jako základní jednotky rodiny, došlo mnohem později. Muži získali mocenskou pozici v soukromí i společnosti a udržují si ji dodnes.³³ Vzájemná nerovnost muže a ženy s sebou nese po staletí jasné rozdělení rolí a umožňuje mužům mnohé z toho, co je ženám naprosto zapovězeno. Ještě dnes je v kulturách islámu mnohoženství často praktikovanou formou soužití v rodině. Zatímco nevěra na straně muže byla považována za omluvitelný poklesek, pokud se nevěry dopustila žena, stihl ji velmi tvrdý trest. To zejména proto, že tím ohrozila vlastnické právo v dědické posloupnosti. Postavení ženy zdaleka nebylo nerovnoprávné jen z hlediska věrnosti.

Pokusy o zrovnoprávnění svého postavení podnikaly ženy již ve starověkém Římě. Až tam bychom se podle Matouška museli vrátit, pokud máme čerpat z historicky doložených pramenů.³⁴ Pochopení se jim však nedostávalo, od vyhnanství je neuchránil ani vznešený původ a majetek. Ani rozšíření křesťanství, které deklarovalo rovnost muže i ženy a jako základ svazku určovalo vzájemnou lásku a úctu, příliš významně klima ve společnosti v otázkách postavení ženy a muže nezměnilo. Byl to však proces, který započal a postupně získával na síle. Ani velká francouzská revoluce, hlásící se k myšlence občanské rovnosti, nemohla pominout občanská práva žen. „*Hnutí za ženskou emancipaci formulovalo své cíle nejdříve ve Francii a Anglii. V roce 1791 vydává v Paříži Olympie de Bourges spisek Práva ženy a občanky považovaný za první artikulaci vznikajícího feminismu. Žádá se v něm*

---

³³ Matoušek, O., *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 1993, s. 15.

³⁴ Tamtéž, s. 18.

naprostá rovnost mužů a žen před zákonem a mj. i právo na zcela svobodnou volbu manželského partnera, určenou pouze citovou náklonností. Tak je formálně dovršen proces připravovaný od 12. století, kdy trobadorská poezie začala slavit kult citového vztahu muže k ženě.“³⁵ Citový vztah, jako základ partnerského vztahu, rozhodně ani po těchto událostech nebyl běžný. Ženy ale nepřestávaly o zrovnoprávnění svého postavení usilovat, a to i navzdory odporu ze strany společnosti, kterou zcela ovládali muži.

V průběhu novověké industrializace, která určila pracovní místo mimo rodinu a tak odvedla muže z domácnosti, získávaly ženy větší volnost a svobodu alespoň uvnitř domácnosti. Prestiž muže dále klesala s tím, jak postupně přestával být jediným živitelem rodiny. Nutno podotknout, že proces rovnoprávnosti obou pohlaví je velmi zdlouhavý a zdaleka ještě ne u konce. Dokládají to časté diskuse napříč společnostmi na téma rovných příležitostí v zaměstnání, politice, či rovného odměňování v různých profesích a na různých pozicích.

Proces zrovnoprávnění ženy ve společnosti je zdlouhavý z mnoha důvodů. Tím, že dominantní místo ve společnosti měl muž od pradávna, také utvářel normy, pravidla a zákony. Tedy kulturu z podstatné části utvářel muž. Ze své pozice moci a síly rozhodoval a určoval běh světa. Naproti tomu ženy žily po tisíciletí v pozici, kdy o jejich osudech rozhodoval někdo jiný. Nejprve otec, pak manžel. A to i v minulosti ne tak daleké. V takovém klimatu, které je utvářeno mocensky a každý pokus o změnu je výzvou k upevnění moci, rozhodně není myslitelné partnerství muže a ženy v té formě, jak je v předešlé kapitole definováno.

3.2 INDIVIDUALIZOVANÉ PARTNERSTVÍ SOUČASNOSTI

Změny, kterými prošla společnost za poslední dobu, počínaje industriální revolucí, nutně proměnily nejen společnost, ale především mezilidské vztahy jako takové. Ve dvacátém století přestala platit pravidla pro utváření vztahů, která platila v devatenáctém století. Změny v uspořádání vztahů, které přineslo století dvacáté, byly ještě mnohem bouřlivější.

Emancipační tendence žen, které nejhlasitěji prosazovalo a prosazuje feministické hnutí, proměnily zásadně postavení žen ve společnosti. Výrazně k tomuto procesu přispěl i

---

³⁵Matoušek,O., *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 1993 , s. 22.

fakt, že úspěch a ocenění dnes není otázkou fyzické síly. V mnoha oblastech života můžeme mluvit o plné zastupitelnosti obou pohlaví.

Status člověku dnes nezaručuje příslušnost k rodině. Všechny evropské společnosti prošly transformací směrem k individualismu. A zcela poprvé v historii se tato proměna netýká pouze elit, ale prostupuje celou populací. Míra osobní svobody, které se člověku v dnešní společnosti dostává, je nevídaná. Zbavení se pout určenosti, vymezení rolí a omezených možností nabytím bezbřehé osobní svobody si od člověka vybírá vysokou daň. *„Úděl svobodně jednajícího člověka je plný rozporů, které je těžké vypočítat, natož rozuzlit. Uvažme například rozpor sebeutvářejících se identit, které musí být dostatečně pevné, aby byly jako takové uznány, a přitom také dostatečně pružné, aby nebránily svobodě budoucích pohybů v neustále se měnících, tékavých podmínkách. Nebo vratkost lidského partnerství, které dnes zatěžují větší očekávání, než kdy dříve, přitom je institucionalizováno pouze slabě, pokud vůbec, takže přidané břímě hůře snáší.“*³⁶

Každá společnost vytvářela pro manželství, tedy soužití muže a ženy, svá pravidla a nedílnou součástí toho byly i vazební rituály. To znamenalo přijetí závazku, slib, který člověk nedával jen jeden druhému, ale vždy měl i transcendentní rozměr. Tedy to, co činilo svazek běžně nezrušitelným. Možný uvádí počátek změny vnímání manželství v proměně manželského slibu před Bohem v občanskou smlouvu, která nemá oporu v transcendenci. Platnost anebo zrušení se tak stalo svrchovaným rozhodnutím zúčastněných stran.³⁷

Partnerství dnes téměř výhradně vzniká na základě vzájemné přitažlivosti obou zúčastněných. Známe jí jako zamilovanost. Hlavní ideou je láska. Přesněji řečeno idea romantické lásky. Podle Fialové mladí lidé v dnešní době považují vzájemnou lásku za samozřejmý základ pro vstup do manželství. Jen malé procento připouští možnost uzavření sňatku z jiných důvodů. Na skutečnosti, že v základu manželství leží láska, se shodne naprostá většina mladých lidí, jakkoli se jejich názory v ostatních otázkách liší.³⁸ Zamilovaní nezřídka propadnou iluzi, že to, co teď prožívají, je to pravé, co hledali, na co čekali, a že to tak zůstane na věky. Pocit blízkosti, který s milovaným člověkem zažívají, je v tomto přesvědčení utvrzuje. Jeden druhému jsou naprosto oddáni, věrni, vzájemně o sebe pečují. V tomto období zamilovanosti je skutečně schopnost péče o druhého oboustranná. Péče ve

---

³⁶ Bauman, Z., *Tekutá modernita*, 2002, s. 82.

³⁷ Možný, I., *Rodina a společnost*, 2006, s. 212-213.

³⁸ Fialová, L., Hamplová, D. aj., *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, 2000, s. 70.

smyslu zájmu o druhého, o jeho potřeby, o to, co druhému působí radost, zkrátka touha činit toho druhého šťastným. Všechno, co na druhém poznáváme, ona jinakost, se zdá být zajímavou. I nepatrné drobnosti a odlišnosti činí partnera ještě přitažlivějším. V této fázi není třeba nijak deklarovat sobě, druhému, ani okolí, že to, co prožíváme, vnímáme jako jedinečné a jsme odhodláni v tomto vztahu setrvat. To, co zamilovaní zažívají, je jedinečné a přesně to posiluje jejich důvěru, že díky tomu se právě jim podaří učinit jejich soužití trvalým.

Prostý fakt je, že přeměna svatebního obřadu v občanskou smlouvu spustila narůstající lavinu rozvodovosti. Rozhodně tím nechci tvrdit, že to byla jediná příčina. Těch změn ve společnosti se odehrálo velmi mnoho. Do té doby nepřijatelná věc, soužití bez svatby, začalo být průchodné a postupně se stalo naprosto rovnocenným způsobem soužití vedle uzavřených manželství. Stejně tak děti, které se až do padesátých let minulého století rodily, až na výjimky, výhradně v manželství. V dnešní společnosti se jich mimo manželství rodí téměř polovina. A nejen to, rodí se jich mnohem méně, takže od sedmdesátých let již nejsme schopni naplnit prostou reprodukční hranici. Všechno souvisí se vším a přesně to spoluutváří klima ve společnosti, která následně vytváří podmínky pro to, co utváří kulturu blízkých vztahů ve společnosti. A klima současné společnosti nese jméno Nejistota. Není téměř nic, na co by se dnešní člověk mohl spolehnout. Synonymem života je změna. Ne v průběhu století, generací, v průběhu jednoho života. Často stačí několik let a události plynou jiným směrem, priority jsou jiné, očekávání společnosti jsou jiná. Zároveň nikdo neurčuje striktně, co je možné, přípustné, nutné. Nikdo neříká, kam kdo patří, nikdo nikomu nebrání změnit svůj osud. To je zároveň ona vytoužená a dnes tolik adorovaná svoboda. *„Naši předchůdci vůbec nebyli hloupí, když přemýšleli o svobodě jako o stavu, v němž se nikomu neříká, co má dělat, a nikdo není nucen dělat to, co by raději nedělal. Kdyby se drželi této definice, nejspíš by jim naše dnešní situace připadala jako ztělesnění svobody. Naši předchůdci nicméně nepředvídali a ani nemohli předvídat, že takto předjímaná svoboda k nám dorazí s připojenou účtenkou a že cena nebude malá. Zmíněnou cenou je nejistota (či spíše Unsicherheit: mnohem komplexnější neklid, k němuž patří jak nejistota, tak nespolehlivost a nebezpečí);... Žít ve stavu nejistoty, to' Risikoleben, a je to jednající člověk, kdo nese náklady za podstoupená rizika.“*³⁹

---

³⁹ Bauman, Z., *Individualizovaná společnost*, 2004, s. 58.

3.3 OD ZAMILOVANOSTI K LÁSCE

Vraťme se k partnerství, k partnerství v dnešní svobodné době, k partnerství, které je utvářeno na základě vzájemné přitažlivosti s ideálem romantické lásky. Bez nadsázky můžeme říct, že dnešní partnerství vznikají z lásky. Láska ale není přirozenou vlastností člověka. Podle Eriksona je láska ctností, ke které je člověk schopen dojít. Cestou k ní je nalezení vlastní identity, která člověku umožní vytvářet intimitu. Intimitu vnímá jako spojení dvou identity beze strachu ze vzájemného ohrožení. Intimita je podle Eriksona jedním z hlavních životních témat a realizuje se především (nikoli výhradně) v milostném vztahu. Intimita je tajemstvím, které nám umožní vytvořit blízký, důvěrný vztah, ve kterém zažíváme štěstí, ale neztrácíme sebe.⁴⁰ Zároveň o ní můžeme říci, že v ní platí zákon naprosté rovnosti. Tedy mohou prožívat intimitu jen do té míry, nakolik jsem ji sám schopen vytvářet. P. Říčan upřesňuje, co intimita znamená v psychologickém smyslu:

- „1. Tělesná a duševní něha, která není bržděna ani ostychem, ani opatrností a strachem ze závislosti nebo zesměšněním, ani rozumovými důvody nebo společenskými konvencemi... 2. Sebeotevření, přání dát se poznat ve svých silných i slabých stránkách,...*
- 3. Důvěra bez výhrad*
- 4. Vzájemná úcta, respekt. Je třeba respektovat i partnerovu svobodu, to že má svou vlastní životní cestu, o které nelze nikdy s naprostou jistotou říci, že se nerozejde s naší cestou...*
- 5. Pravdivé poznání partnera. Intimita znamená schopnost milovat ho i s jeho chybami...*
- 6. Pravdivé poznání vlastních citů k partnerovi. Ve skutečné intimitě jsme otevřeni k tomu, co právě v daném okamžiku cítíme, přiznáme si i to, že se právě nudíme nebo zlobíme – hořce, tvrdě a snad i nenávistně. Víme, že láska není něco, co v sobě můžeme v každém okamžiku bezpečně „nahmatat“!*
- 7. Společné dílo, záměry a plány, sdílená budoucnost. Radost ze závazku věrnosti, který není vnější, nýbrž vyplývá z povahy žitého vztahu...*
- 8. Hravost, tvořivost, smysl pro humor. Nejbližší vztah nemůže být bez přestání smrtelně vážný, snese odlehčení, úlevný nadhled.*
- 9. Objevování, úžas, obdiv... Důvodem k úžasu není jen něco výjimečného, vynikajícího – každý člověk je něčím úžasným, a to se právě ve vztahu intimity ukazuje.*
- 10. Výlučnost: Intimita mezi mužem a ženou je možná jen ve dvou.⁴¹*

⁴⁰ Drapela, V.J., *Přehled teorií osobnosti*, 1997, s. 70.

⁴¹ Říčan, P., *Cesta životem*, 2004, s.240-241.

Opravdu nic jednoduchého. Z výše citovaného jasně vyplývá, proč je tak nezbytně nutné, aby člověk nejprve zdárně započal proces hledání vlastní identity. Započal proto, že to není proces, který by v průběhu života skončil. Je to celoživotní proces. Zrovna jako intimita. Podobně, jako se ve světě módy objevují nejrůznější napodobeniny a falsifikáty těch nejlepších a tedy i nejdražších značek, tak i pravá intimita má své imitace. Kdo nedorostl k intimitě, je schopen vytvořit jen zdánlivou blízkost křečovitě drženou strachem, s důmyslným systémem kontroly namísto důvěry. Potřebu osobního prostoru partnera může zažívat jako ohrožující. To ho vede ke zvýšené kontrole, kterou partner vnímá jako nepřijatelné a neúnosné omezování vlastní svobody.

Když se vrátíme k tomu, co bylo napsáno o zamilovanosti, a porovnáme to s tím, jak je definována intimita, zjistíme velkou podobnost. A přesně v tom může být háček. Jen stěží najdeme někoho, kdo nerozumí zamilovanosti na základě vlastního prožitku. Zamilovat se od nás nevyžaduje téměř nic. Stane se to. Často i v okamžiku, kdy si nic takového nepřejeme, natož abychom o to usilovali. Možná právě v ten okamžik. Zamilovanost od nás nežádá nic, než se jí nebránit. Přijmout to, co se s námi děje. Jsme něžní, hraví, užaslí, okouzlení vším, co nám druhý ukazuje, nic pro nás není natolik obtížné, abychom to nepřekonali, plány do budoucna vytváříme v nejpestřejších barvách a detailech, jsme plni pochopení, nic nás netěší tolik, jako udělat svůj protějšek šťastným. Naše důvěra v to, že nám to vydrží, je nezlomná.

V čem je tedy ten háček? Pro to, abychom se zamilovali, nemusíme často dělat vůbec nic. Pro to, aby s vyprcháním zamilovanosti neztratil druhý člověk pro nás svoji přitažlivost, už ale musíme udělat mnohé. R. J. Sternberg nabízí svou trojúhelníkovou teorii lásky. „Podle něj má láska tři komponenty, které lze uspořádat do trojúhelníkového modelu: intimitu, vášeň a rozhodnutí/závazek.“⁴² Intimitu považuje za hřejivou komponentu, vášeň za horkou a rozhodnutí/závazek za chladnou. Tuto třetí komponentu rozděluje na rozhodnutí – s aspektem krátkodobým – spojenou s rozhodnutím, že jedna osoba miluje druhou. Závazek je dlouhodobý aspekt této komponenty ve smyslu závazku tuto lásku zachovat. Rozhodnutí nemusí jít vždy ruku v ruce se závazkem, nejčastěji rozhodnutí předchází závazku. Zejména v dlouhodobých vztazích je komponenta závazku tím, co je nejdůležitější a pomáhá překonávat nástrahy a úskalí.⁴³ A právě tato třetí komponenta rozhodnutí a závazku je také zároveň jediná, která nepřijde sama. Každý sám za sebe se musí rozhodnout a každý sám za

---

⁴² Výrost, J. a Slaměník, I., *Sociální psychologie*, 2008, s. 258.

⁴³ Tamtéž, s.258

sebe přijmout závazek, tedy se zavázat. Můžeme znovu citovat z Říčana: „*Láska, jak s oblibou zdůrazňoval Erich From, znamená práci ...*“.⁴⁴

---

⁴⁴ Říčan, P., *Cesta životem*, 2004, s. 241.

4 KDYŽ SE PARTNERSTVÍ POTKÁ S RODIČOVSTVÍM

Již víme, jak je to s partnerstvím, které je zároveň svobodnou volbou z lásky. Nemá-li být pouhou zamilovaností, která nevydrží příliš dlouho, ale má-li si vybudovat oporu v lásce, je k tomu zapotřebí přijmout závazek tuto lásku zachovat. To je v dnešní době velmi obtížné, protože nás zcela obklopují věci, které mají krátkodobý charakter. A to i v případě, že bychom si to přáli či potřebovali jinak.

Rodičovství stále ještě většinou přichází následně. Může to být v období zamilovanosti i mnohem později, kdy už partnerství prošlo poznáním, že dlouhodobější vztah nelze stavět jen na romantické lásce a zamilovanosti a lépe či hůře se podařilo páru toto zjištění zpracovat. Jak již bylo uvedeno, rodičovství je v současné době jediným rozhodnutím, které nelze zrušit. Závazek, který nezná rozvod. Je jistě velmi důležité, v jaké fázi partnerství se objeví dítě, a co vedlo k tomu, že se narodilo.

Rodičovství od samého počátku prožívají otec i matka odlišně. Rozdíly mezi pohlavím, které jsou v rámci společnosti stírány, často i velmi násilně, pod rouškou zrovnoprávnění obou pohlaví, tady s plnou silou vyvstanou. Zcela přirozeně, přesně tak, jak je jejich přirozeností. Období těhotenství zákonitě prožívá každý po svém. Svoje prožitky mohou do jisté míry sdílet, přesto je tu poprvé jasně určující hranice, kam jeden za druhým nemůže. Co jako rodiče prožívají rozdílně, je však v partnerství může velmi sblížovat.

Těhotenství a první porod je v životě ženy zásadní událostí, zejména pokud se na mateřství těší. Od samého počátku zažívá intimní vztah s dítětem. Čeština pro to má krásná přirovnání: je v naději, nosí dítě pod srdcem. Adaptace na mateřství probíhá jako spontánní, přirozený proces. Od prvního okamžiku je s dítětem pevně spojena a toto pouto porodem neslábne.

Mohli bychom polemizovat s I. Plaňavou, který tvrdí, že muž se otcem nerodí, ale musí se jím postupně a namáhavě stávat.⁴⁵ Dál mluví o tom, co prožívá muž, když se dozví, že se stane otcem v průběhu těhotenství. O směsici „obav, nejistot i naděje: obav, zda vše probíhá a nadále proběhne tak, jak by mělo; obav o tu, kterou má rád, a také o dítě, které rád bude mít; nejistot z toho, co a jak on sám může či nemůže dělat pro optimální chod událostí; a nejistot z odpovědnosti za matku i dítě, kterou každý pořádný muž hluboce cítí; nu a radostná

---

⁴⁵ Plaňava, I., *Spolu každý sám. V manželství a rodině*, 1998, s. 112-113.

*naděje, neboť i jeho přičiněním – byť zase ne tak namáhavým – se začalo naplňovat poslání lidské existence: rozmnožit život.*⁴⁶ Otcem ani matkou se člověk jistě nerodí. Máme však ve svém genovém fondu pro tyto role výbavu. A podle mého názoru to platí o ženách stejně jako o mužích. Tu směsici náhlé něhy, obav, úzkosti, radosti a hrdosti, kterou Plaňava popisuje jako těhotenství muže, snad zažívá každý zralý muž. A spustí se automaticky, ne proto, že by si to přál nebo o to usiloval.

4.1 Z DYÁDY TRIÁDA

Okamžikem narození dítěte se z partnerského páru stává rodina. Bez ohledu na to, jestli před tím vstoupili do manželství či nikoli. Vyvstanou hranice, které možná do té doby nebyly tak jasně zřetelné. Ty vytvoří prostor uvnitř a oddělí ho od prostoru vně. K velké změně dojde uvnitř hranic. Tam, kde doposud byli dva, se objevil třetí. Je třeba mu udělat místo. Je to situace, která do určité míry může pro pár znamenat nový začátek. Oba vstupují na neznámé území, mají své představy o tom, co je tam čeká. Ty mohou být ale skutečnosti na hony vzdálené. Navíc je tu někdo, s kým se oba seznamují. Možný připomíná to, co opakovaně slyšíme od kulturních antropologů i hlubinných psychologů a přidávají se k nim i sociologové. Vztah mezi matkou a dítětem je pro lidskou rodinu ten zásadní. Rodičovský vztah vnímají jako ochranu pro vztah matky a dítěte, který tvoří podstatu lidské rodiny.⁴⁷ Tento nový vztah, vztah matky a dítěte, který svou intenzitou může i leckterou ženu překvapit, dokáže výrazně narušit dosavadní rovnováhu v partnerském vztahu, připomíná Řičan. Je to jeden z prvních kritických okamžiků střetu rodičovství s partnerstvím, kde je třeba hledat rovnováhu. To může být pro nezralé partnerství velmi obtížné.⁴⁸

4.2 ZE DVOU VZORŮ JEDEN MODEL

Oba rodiče se shodně ocitají na novém území. Jak výstižně říká J. Dobson: „*Děti totiž přicházejí na svět bez návodu k použití a na to, jak s nimi jednat, musíte z velké části přijít sami.*“⁴⁹ Jak s nimi jednat a jak se o ně starat. To, co snad bylo možné použít v dřívějších

---

⁴⁶ Plaňava, I., *Spolu každý sám. V manželství a rodině*, 1998, s. 113.

⁴⁷ Možný, I., *Rodina a společnost*, 2006, s. 236.

⁴⁸ Řičan, P., *Cesta životem*, 2004, s. 263.

⁴⁹ Dobson, J., *Rodičovství chce odvahu*, 1995, s. 3.

dobách, kdy role byly jasně dané, stejně jako uspořádání rodinného života, a z pozice autority někdo rozhodl, dnešní generaci v ničem neposlouží. Matoušek datuje objevování příruček, které pomáhaly s výchovou dětí, zhruba na konec 19 století. Jejich studiem lze pouze zjistit, že návody jak vychovat děti byly v čase velmi proměnlivé a vždy více odrážely klima společnosti než skutečné potřeby dítěte. Na počátku byly autory příruček převážně duchovní. Se slábnoucím vlivem církve a nástupem vědy přibývali mezi autory lékaři, až se v poválečném období jako převládající většina prosadili psychologové. Tomu odpovídalo i zaměření pozornosti. Od hlediska mravního, přes zdravotní aspekty až k rodičovské lásce. Analogicky k tomu se proměňovaly názory na manželské vztahy a rodinné soužití. Od počáteční důležitosti hierarchického uspořádání vztahů uvnitř rodiny přes ideál vyváženého vztahu mezi mužem a ženou k dnešnímu důrazu na harmonii uvnitř rodiny a respektování individuality jednotlivců, kteří rodinu vytváří. Základním měřítkem pro funkčnost rodiny se stalo emoční uspokojení všech jejích členů.⁵⁰

Některé aspekty rodičovského chování se spouští automaticky. Mnoho věcí je však určeno kulturou a jejími normami, které v genetické výbavě budeme těžko hledat. V takovém okamžiku každý, často instinktivně, použijeme to, co je nejbližší a nabídne se automaticky, často i nevědomě. Tím je vzor, který máme v sobě hluboko uložený a máme tendenci ho vnímat jako normu. Vzory, které si neseme jako normy, můžeme mít zcela odlišné. Velmi rychle mohou vzplanout ostré konflikty o to, co je správné, co je dobře, jak to budeme dělat my. V situaci, kdy oba usilují o to být dobrými rodiči, ale cestu k tomu musí najít společnou, může být obtížné zachovat chladnou hlavu. Pokud se v této fázi nepodaří partnerům zmobilizovat vzájemnou úctu a respekt, jejich společné dílo, záměry a plány mohou rychle vzít za své. Ano, řeč je o intimitě, která musí zůstat v partnerství rodičů prostorem, kde čerpají důvěru a vzájemnou úctu. Kde mohou najít respekt k jinakosti a ochotu vyjednávat příměří a kompromisy tam, kde hrozí konflikt.

---

⁵⁰ Matoušek, O., *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 1993, s. 37.

4.3 PROLÍNÁNÍ SVĚTŮ

Oddálení v páru po narození dítěte není jen emocionální. Nutně dochází i k faktickému oddělení světů, ve kterých partneři musí obstát. Většinou je to i dnes matka, která je plně soustředěná na péči o dítě, a tak se zcela přirozeně hranice jejího světa soustředí kolem domova. Obzor se zúží na nejbližší okolí a den po dni zcela zaplní mateřské povinnosti. V tomto směru pro otce tak zásadní změna nenastává. Dál chodí do zaměstnání, setkává své kolegy, řeší pracovní úkoly. Není podstatné ani důležité, jestli je něco z těchto dvou variant těžší. Jsou diametrálně odlišné. A tato jejich odlišnost s sebou nese prolínání dvou rozdílných světů. Jednoho, jehož středobodem je dítě, a druhého, který nemá střed takto jasně specifikovaný, (a hranice jsou nedozírné). Tím bodem, který může znamenat jedno z dalších rizik, je právě toto prolínání těchto světů a problémy, které nastanou, když každý z partnerů uzavře svůj svět před druhým. Přestanou spolu sdílet své zcela všední, každodenní záležitosti.

Již jsem zmínila, že po porodu se objeví s velkou intenzitou intimní vztah matky s dítětem. To nutně vede, v lepším případě, k dočasnému ochladnutí intimity v partnerství. Pokud tomu partneři dobře nerozumí, může tímto oddělením světů, ve kterých se ocitají povětšinou sami, velmi rychle dojít k pocitům, které mylně vyhodnotí jeden, druhý nebo oba jako ztrátu zájmu o sebe ze strany partnera. Pokud se nenačili dobře komunikovat, velmi rychle se začnou vzdalovat jeden druhému. Místo toho, aby si byli schopni vzájemně sdělovat, co prožívají a potřebují a hledali společně, jak z toho ven a k sobě blíž.

Riziko je tady velké zejména proto, že každý rodič může být svými úkoly natolik zaujat a zároveň natolik uspokojován, že si vytrácení partnerské blízkosti téměř nepovšimne. Jako rodiče totiž fungují výborně. A pokud zrovna neřeší finanční problémy, zdánlivě klidné vody je mohou ukolébat na dlouhou dobu. Každý po svém, ale přece oba pracují na společném díle a tím je rodina.

4.4 KDYŽ LÁSKA NESTAČÍ

A pokud zrovna neřeší finanční problémy... Ano, přesně to je další výrazný bod, kdy může rodičovství s partnerstvím narazit. I přes to, že rodičovství bývá plánovaným rozhodnutím, na které se partneři připravují, skutečnost je může překvapit. V dnešní době je rodičovství pro pár velkou finanční zátěží, která navíc trvá několik let. Často k výraznému

zlepšení nedojde ani po nástupu matky do práce, neboť ještě dlouhou dobu je časově málo flexibilní a zhorší se přestávkou i její uplatnitelnost na trhu práce. S tím, jak se celospolečensky zhoršuje možnost dobrého uplatnění, narůstá i tlak nejistoty, jak to bude dál. Již jsem zmiňovala, že žijeme v době obecné „nezajištěnosti“. V průzkumech názorů mladých lidí na manželství a rodičovství se potřeba finančního zajištění opakovaně objevuje na předních místech. Podmínky pro založení rodiny vnímají takto: „*Na prvním místě uváděli muži i ženy vlastní byt, který se objevoval znovu ve druhém a třetím pořadí, takže jej celkem uvedlo 94% respondentů. Za touto výrazně prioritní potřebou se stejně objevoval dostatek finančních prostředků. S výrazným odstupem (ve srovnání s vlastním bytem s pouze třetinovou frekvencí) se jako třetí a čtvrté v pořadí umístilo partnerské a rodinné zázemí a zaměstnání.*“⁵¹

Tedy vlastní byt a dostatečný finanční příjem jsou prioritní potřeby mladých lidí pro rodičovství. Spolu s faktem, že nejvíc nezaměstnaných je právě mezi mladými lidmi, je to skutečnost, která vytváří na mladé rodiče obrovský tlak, který není jednoduché zvládnout. Finanční tlak uvnitř rodiny je dalším významným kritickým bodem, kdy je vzájemné propojení s rodičovstvím rizikem. Je nezbytně nutné, aby ve finančních otázkách měli partneři jasně nastavené priority, které vytváří společně. Nebývá možné najednou naplnit z napjatého rozpočtu všechny potřeby a přání. Některé věci musí stranou nebo minimálně počkat. Pokud tedy partneři ztratí ze zřetele, že rodičovství je jejich společným projektem, k jehož realizaci je třeba dobře nastavená kooperace, velmi brzo se v partnerství objeví nesoulad a soupeření. Nutno říci, že finance jsou velmi citlivým tématem tohoto období i z důvodu, že rodič, který zůstává pečovat o dítě, se stává na druhém, vydělávajícím, z velké části závislým. Spory o finance jsou velmi častým jevem, který uvádí manželé v poradnách.

4.5 RODIČE RODIČŮ

S novou intenzitou se objeví vliv teď již prarodičů právě s příchodem dítěte. Mladá matka, která teprve hledá jistotu ve své nové roli, mívá tendenci k velkému sblížení se svou matkou. Kdo jiný má více porozumění pro to, co prožívá. S novou blízkostí se však může objevit i větší vzdálenost partnerů. Pokud nový rodičovský pár nemá již vybudované pevné

---

⁵¹ Fialová, L., Hamplová, D. aj., *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, 2000, s. 84.

ohraničení své rodiny, vzniká velké riziko, že se, byť pod rouškou dobře míněné pomoci, stane nová rodina prostorem, ve kterém se prarodiče snaží uplatňovat svůj vliv a svoji „pravdu“. Tedy jak zcela jasně nabízí I. Plaňava: „*Řekněme tedy apelativně a s jasností až banální: rodiče jsou a mají být rodiči, prarodiče prarodiči; pozice a role obou neradno směřovat. Jen za zcela výjimečných okolností, například při dlouhodobém a vážném onemocnění či ztrátě rodičů, bývá na místě změna rolí i pozic, a tedy i odpovědnosti.*“⁵²

Tato změna rolí, vlivu a moci je výrazným rizikem především u párů, kde nemá jeden z partnerů, případně oba, dostatečně a zdárně ukončený proces vlastní separace a vybudovanou vlastní identitu. A nutno podotknout, že prarodiče mohou k tomuto přispět i jindy, než v době narození dítěte. Často stačí krize v partnerství, která je motivem pro to, aby přispěchali svému dítěti na pomoc. Proces nedokončené separace je stálou hrozbou, protože neumožní vybudování stabilních a pevných hranic páru.

4.6 KDO JE KDO?

Partneři, kteří neudrží jasné hranice svého partnerství a umožní, aby docházelo v rodině k vzájemným koalicím napříč generacemi, tak už nejen nejsou sobě dobrými partnery, ale selhávají i jako rodiče. Pro zdárný sociální porod dětí je třeba, aby prostor uvnitř rodiny byl volný a ponechán k tomu, aby se děti mohly svobodně pohybovat od jednoho rodiče k druhému, přesně podle toho, jak o tom mluví Chvála s Trapkovou.⁵³

Pokud však partnerství rodičů není dostatečně pevné a nedochází v něm k vzájemnému syčení potřeb, je velmi snadné ke spojení s dítětem sklouznout. A to ve všech možných variantách: matka s dcerou nebo se synem, stejně i otec, posilování pozice vůči druhému rodiči či utvoření mužské nebo ženské koalice. Neběžné není ani to, že jeden rodič, který není schopen řešit rozpory s partnerem v partnerském vztahu, tak činí v rámci podryvání autority druhého rodiče svým spojenectvím s dětmi apod. I zde je to problém nevyjasněné identity a schopnosti ohraničit sám sebe. Pokud dojde v rámci rodiny k některé z mezigeneračních koalic, jasně to ukazuje na omezenou potenci partnerského vztahu.

---

⁵² Plaňava, I., *Spolu každý sám. V manželství a rodině*, 1998, s. 119.

⁵³ Trapková, L., Chvála, V., *Rodinná terapie psychosomatických poruch*, 2004, s. 110.

5 V KONTEXTU DNEŠNÍ SPOLEČNOSTI

5.1 PODSTATA UTVÁŘENÍ VZTAHŮ

Když se vrátím zpět k tomu, co jsem napsala o rodičovství, partnerství a jejich vzájemném prolínání, začíná se jasně vynořovat obraz toho, co se vlastně děje. Partnerství vzniká jako první. Dnes téměř vždy na základě vzájemné přitažlivosti, často s ideou romantické lásky. Rodičovství přichází následně. Stejně jako partnerství, které není záležitostí jednotlivce. Nic z toho není statické. Vše je v procesu a proměňuje se. Někdy velmi pozvolna a nepozorovaně. Někdy jsou procesy proměny bouřlivé, převratné a zásadně proměňující tvar i charakter.

Proces proměny osobnosti jednotlivce je celoživotní. Vývojová stadia, tak jak je popsal Erikson, jsou ideálním obrazem. A jak víme, ideál není skutečností. Ve skutečnosti je tento proces velmi složitý děj s mnoha překážkami. Některé se podaří zvládnout v určeném čase a prostoru. Jiné celý děj pozastaví, vrací zpět a znovu se staví do cesty. O jejich překonání je třeba usilovat a opakovaně se pokoušet. Celý proces může být mnoha vlivy a okolnostmi brzděn, někdy zcela zastaven.

Proces utváření vztahu je také běh na dlouhou trať. Má-li být vztah celoživotní, pak i proces jeho utváření je celoživotní. Komplikací v utváření vztahu je podstata jednotlivce, tedy jeho proměnlivost. Pokud vytvoříme vztah pevný, zabráníme tím jeho přirozeným tendencím k proměnlivosti. V případě, že jednotlivec tuto pevnost přijme, musí rezignovat na své přirozené tendence růstu. Nadměrná pevnost nejen že brání růstu, zároveň se vyznačuje i velkou křehkostí. Víme, že i železo, které prudce zchladíme, praskne. Vnější okolnosti nelze mít nikdy plně pod kontrolou. Můžeme na ně jen nějakým způsobem reagovat – na to ale potřebujeme svou pružnost.

V opačném případě, tedy když vztahu necháme přílišnou volnost, přestává být tím, co chrání. Vystavujeme jednotlivce riziku bezhraničnosti, tedy pocitu nejistoty, nestability a je otázkou času, kdy ten začne hledat místo, kde se bude cítit bezpečněji. Místo, kde jeho procesu utváření budou dopřány optimálnější podmínky.

Zdá se, že jediná možnost utváření vztahu je zevnitř. Může být utvářen pouze jednotlivci, kteří jsou ve vztahu. Jako materiál (prostředek) může být použito pouze to, co jsou schopni ze sebe poskytnout. Tedy jinými slovy jejich aktuální míra vlastní identity a aktuální schopnost intimity. K uspokojení potřeb jim musí postačit jejich schopnost

generativity. Člověk v procesu vlastního zrání nesmí ztratit pružnost. Na té je závislá jeho schopnost růstu. To, co potřebuje, je získat houževnatost. Tyto vlastnosti tedy zákonitě musí být i vlastnostmi vztahu, aby se v něm mohlo dařit člověku dál růst.

Pokud nelze vztah (partnerství) zpevnit (brání růstu), ani nechat příliš volným (neposkytuje bezpečí), nabízí se otázka, jak může vztah přežít svou počáteční křehkost? Co mu umožní onu nezbytnou míru pružnosti a zároveň nedovolí rozplynutí v bezhraničnosti. Je to ona třetí komponenta, o které mluví R. J. Sternberg ve své trojúhelníkové teorii lásky. Závazek. Závazek, který je osobní volbou a utváří vlastní autonomii. *„Já jsem ovšem odpovědný za to, zda se rozhodnu pro autonomii a dobro, nebo zda se nechám určit v rozporu s povinností náklonností a stanu se heteronomním a špatným. To záleží na mně, v tom záleží má svoboda volby a chtění. V tom je jádro dobrovolnosti, jež se už v běžném předporozumění (1.1.3.) ukázala jako ústřední hledisko mravní skutečnosti...Vlastní hodnota osoby (srov.1.1.6.), na níž se nakonec zakládá její důstojnost, záleží v autonomii. Autonomie je hodnota, kterou si mohou dát jen sami lidé.“*⁵⁴

Hodnota, to jak si vztah cením, je tím, co ho chrání a umožňuje mu čelit všem vnitřním i vnějším tlakům, kterým je vystaven a které ho následně utváří houževnatým. Autonomie rodičovství je obsažena již v jeho podstatě. Rodičovství samo je hodnotou ze své podstaty. Je to závazek životu, který člověka přesahuje. Člověk ho neutváří, ale je jeho součástí. Svým rozhodnutím mu pouze přitakává. Nejen svému vlastnímu životu, ale životu jako takovému.

5.2 TRVALOST NENÍ SAMOZŘEJMOSTÍ

Čím bývají věci trvalejší, tím větší mají hodnotu. S tím se také pojí úměrně dlouhá doba na jejich dosažení či pořízení. *„Subjektivně behaviorální zásadou, která položila základ celé moderní společnosti a učinila moderní způsob existence ve světě nejen možným, ale také nevyhnutelným, byl princip oddáleného uspokojení (ukojení potřeby nebo touhy, oddálení příjemného zážitku, chvíle požitku). V této podobě také vstoupil odklad na moderní scénu (nebo, mnohem přesněji, umožnil moderní scénu)... Touha po pokroku podnítila úsilí a dodala mu hybnost; ale teprve výstraha „ještě ne“, „ne hned“ nasměrovala toto úsilí k nepředvídanému důsledku, jímž se měly stát růst, rozvoj, akcelerace a tedy zrození moderní*

---

⁵⁴Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*, 1994, s. 75.

společnosti. ⁵⁵ Moderní, ve smyslu konzumní. To, co udržuje chod konzumní společnosti, je touha konzumenta. Ta, jak uvádí Bauman, je mnohem křehčí a náchylnější ke zmizení, než práce. Není nijak upevněna a nelze předpokládat, že přežije, nebude-li včas a poměrně často uspokojována, byť je uspokojení předzvěstí jejího konce. ⁵⁶ „*Uspokojení, které ve skutečnosti neuspokojuje; pohár, jenž není nikdy vypit až do dna; cesta k cíli v půli opuštěná ... Kultura vedoucí válku proti odkladu je v moderní historii novinkou. Chybí jí prostor pro odstup, reflexi, kontinuitu, tradici – pro Wiederholung (rekapitulaci), která byla podle Heideggera modalitou Bytí, jak ho známe.*“ ⁵⁷

Budovat pevný a trvalý vztah vyžaduje velké úsilí a mnohokrát odložené uspokojení. Rodičovství často přichází v období, kdy ještě trvá zamilovanost. Stav, kdy je uspokojována naše touha, aniž bychom vynakládali velkou námahu. S okamžikem, kdy se partneři stanou rodiči, partnerství ustoupí do pozadí. Z mnoha důvodů, z nichž některé jsem zmiňovala výše. Vracet mu zpět jeho místo už není samozřejmost. Nestane se to samo. Vášně je horká komponenta, intimita hřejivá. Ne náhodou často manželé či partneři mluví o vyhasnutí, či ochladnutí jejich vztahu.

Zamilovanost nám umožňuje vnímat to, co prožíváme, jako vztah. Pokud se ale nestane ničím víc než uspokojením touhy, nikdy nedojdeme k partnerství. Rodičovství nelze zrušit. A tak i v okamžiku, kdy zjišťujeme, jak bolestný a namáhavý je to proces, nezbyvá, než v něm pokračovat. Člověk mu nedal jeho hodnotu, tedy není na jeho rozhodnutí, jestli ji má. Nemůže mu ji vzít, ale může ji začít objevovat, pokud k naplnění touhy připojí svou práci. Hodnotu rodičovství můžeme postupně poznávat a chránit ji. To ale může zároveň znamenat přílišné vzdálení hodnoty partnerství. Pokud partnerství nedáme ze své vlastní svobodné vůle hodnotu, tedy nestane se naším závazkem, je cestou, kterou opustíme, když máme pocit, že je nad naše síly, či se nabízí jiná, která se zdá snadnější, příjemnější a lehčí. V minulosti bylo rodičovství přirozeným důsledkem života v páru a párové soužití muže a ženy bylo společensky akceptované pouze jako manželství. Otto Kernberg hovoří o ‘dekonstrukci lásky’, když říká: “*dekonstrukce lásky, což znamená, že aspekty vztahu, které byly tradičně dávány dohromady jako zamilovaný heterosexuální pár, který má plně uspokojující sexuální vztah a zároveň děti, které miluje; tedy aspekty lásky, erotiky a reprodukce – začínají být oddělovány. Romantický ideál lásky narušený rozvodem, izolací lidí, představou ‘souboje’*

---

⁵⁵ Bauman, Z., *Tekutá modernita*, 2002, s. 250.

⁵⁶ Tamtéž, s. 253.

⁵⁷ Tamtéž, s. 254.

mezi pohlavími, zpochybnění heterosexuality jako jednoho stylu mezi mnoha dalšími – to všechno nemluví ve prospěch tradiční romantické lásky.”⁵⁸

Jakkoli mladí lidé touží po trvalém a uspokojivém vztahu, realita, ve které žijí, jim ukazuje a zároveň nabízí mnoho možností, které se v určitých okamžicích mohou zdát snadnější. Bauman se odvolává na amerického sociologa W.I.Thomase, který vysvětluje, že pokud se lidé domnívají, že jejich vztahy jsou dočasné a je možné je zrušit, pak se tyto vztahy skutečně stávají dočasnými z důvodu toho, jak se lidé chovají.⁵⁹

---

⁵⁸ Kernberg, O., *Love Relations of the Heterosexual Couple*, 2004, s. 30.

⁵⁹ Bauman, Z., *Individualizovaná společnost*, 2004, s. 186-187.

6 PRAKTICKÁ ČÁST

V teoretické části jsem se podrobně věnovala osvětlení problematiky rodičovství a partnerství od počátku lidské společnosti až po současnost. Vzájemné dynamice těchto životních rolí, zejména v současné společnosti, kdy nejsou stanovena žádná obecně platná pravidla, rodina požívá nejslabší ochrany v lidské historii a nízká porodnost zvyšuje nároky na péči o dítě.

V této části práce bych ráda uvedla tři kazuistiky párů, které procházely hlubokou krizí partnerského vztahu. U všech párů se jednalo o narušení partnerského vztahu v souvislosti s připojením rodičovské role. V prvním případě došlo ke krizi v prvních letech manželství. Ostatní dva páry pocítily vážné problémy až ve fázi s dospívajícími dětmi.

O pomoc se obrátily na rodinnou poradnu, ve které pracuji jako terapeut.

6.1 VYSLOVENÍ HYPOTÉZY

Hypotéza, kterou vyslovuji v této práci, zní:

Rodičovství může být rizikovým faktorem partnerství v dnešní společnosti.

K vyslovení této hypotézy mne vede osobní zkušenost s páry v rodinné poradně a informace, které jsem načerpala ze studia literatury k dané problematice. Vzhledem k rozsahu problematiky rodinných vztahů se zaměřuji pouze na tento jeden její aspekt. Tím je vzájemné ovlivnění partnerství a rodičovství.

6.2 POUŽITÁ METODA

V teoretické části jsem osvětlila dynamiku vztahu mezi partnerskou a rodičovskou rolí. Zejména s ohledem na nejistotu, která je synonymem dnešní doby, velmi nízkou podporu a ochranu rodiny a důraz na individuální úspěch a pocit spokojenosti v současné společnosti. Ztráta opory manželského slibu v transcendenci a přeměna v občanskou smlouvu prohlubuje neukotvenost svazku a jeho závislost na postojích a hodnotách jednotlivců.

Uvedení kazuistik v této práci má za účel ukázat konkrétní případy toho, jak v současné době lidé prožívají střet partnerství s rodičovstvím, jaké jsou na ně kladeny nároky a jak se jim daří obě role zvládnout a propojit.

6.2.1. Představení pracoviště

Rodinná poradna, kterou vyhledaly postupně všechny páry z uvedených kazuistik, je poskytovatelem sociálních služeb, především odborného sociálního poradenství. Tým pracoviště je tvořen psychology a sociálními pracovníky. Zřizovatelem poradny je Krajský úřad Středočeského kraje. Mimo Krajský úřad se na financování tohoto pracoviště podílí MPSV. Jedná se o rozpočtovou organizaci Středočeského kraje. Veškeré služby pro klienty jsou poskytovány zdarma. Rozsah služby z hlediska času, kterou mohou klienti čerpat, není striktně omezen. Řídí se vždy aktuální potřebou toho kterého případu.

Každý jednotlivý případ má vedenu dokumentaci, která obsahuje veškeré anamnestické údaje, které je klient ochoten sdělit a zápisy z průběhu všech uskutečněných konzultací. Dále jsou součástí i zápisy o supervizích k danému případu. Tato dokumentace byla podkladem pro zpracování kazuistik uvedených v této práci.

6.2.2. Výběr případových studií

Ve své práci uvádím tři kazuistiky. Jedná se o tři manželské páry, které v různé fázi svého manželství vyhledaly pomoc v rodinné poradně. Ve všech případech šlo o páry s dětmi. Z hlediska všech dalších faktorů je výběr ovlivněn transparentností konfliktu mezi rodičovskou a partnerskou rolí. Práce s klienty, kterou popisují kazuistiky, byla uskutečněna výhradně z jejich iniciativy a jejím cílem byla vždy konkrétní zakázka toho kterého páru. Ve všech případech se jedná o příklady z mé praxe v rodinné poradně. Všichni byli motivováni pracovat na udržení a zlepšení vzájemných vztahů a byli toho názoru, že vyčerpali veškeré vlastní zdroje a možnosti jak problém vyřešit.

Jsem si plně vědoma, že uvedené případové studie nerepresentují v žádném ohledu vzorek běžné populace. Mým záměrem nebylo zjištěné skutečnosti nijak zobecňovat. Uvádím pouze konkrétní příběhy rodičů a partnerů ze současnosti, kteří svým jedinečným způsobem realizují snahu zvládnout dvě, pro člověka zásadní, životní role.

6.2.3. Etické hledisko empirické části.

Ani v jednom případě nebylo obtížné získat souhlas s použitím příběhu v této bakalářské práci. Všichni shodně uváděli, že problémy, které řeší, vnímají jako obecně rozšířené. Rozdíl viděli pouze v tom, že oni se rozhodli v jejich řešení požádat o pomoc. Ve všech případech jsem získala souhlas s uvedením případu v této práci. Vzhledem k tomu, že je v případových studiích uvedeno mnoho osobních údajů, nejsou použita pravá křestní jména. Nejsou uváděna žádná osobní data, která by nebyla důležitá pro přesnou ilustraci případu.

6.2.4. Metoda práce s daty

Z dokumentace u vybraných kazuistik jsem provedla stručný popis vývoje situace v rodinném systému v průběhu terapie. Uvedené kazuistiky obsahují stručné představení rodiny, popis situace, tak jak ji interpretovaly páry při začátku práce. Dále mapuje proměnu způsobu komunikace, kvalitu a fungování vztahu a vzájemné postoje partnerů, intervence terapeuta a zpětné reakce dvojic.

V závěru každé uvedené kazuistiky je provedena analýza, která se opírá o můj subjektivní popis proměny situace klientů v terapii. Všímá si vzájemné dynamiky a fungování partnerské a rodičovské role.

7 KAZUISTIKY

7.1 PRVNÍ KAZUISTIKA – JAN A KRISTÝNA

7.1.1. Představení rodiny

Jan, 33 let, vysokoškolák technického směru. Kristýna, 37 let, středoškolačka, v současné době na mateřské dovolené. Dvě děti. Dcera Marie, 5 let, po narození těžší forma DMO, neschopnost verbální komunikace, pohybový handicap, mladší Ondřej, 3 roky, zdravý.

Pro oba první manželství, trvá 6 let. Žijí na venkově, ve vlastním rodinném domku, který se snaží upravit pro potřeby své rodiny. Ekonomická situace je na hranici únosnosti. Vzhledem k potřebě trvalé péče o dceru není výhled na zlepšení.

Společný vztah začal velkou zamilovaností. Po roční známosti se rozhodli pro svatbu. Do roka se narodila první dcera, dva roku nato syn.

Problémy začaly po narození prvního dítěte. Zažívali velkou nejistotu a obavu. Nejprve o život dcery, následně bylo třeba se vyrovnat s jejím zdravotním stavem a prognózou do budoucna. Navzdory riziku se rozhodli pro druhé dítě. Narodil se syn, který je naprosto zdravý.

Práce s rodinou trvala 18 měsíců

7.1.2. Důvod návštěvy poradny

Pro návštěvu poradny se manželé rozhodli společně poté, co vyčerpali všechny své vlastní možnosti řešit problémy. Shodně uváděli, že se neustále velmi hádají. Doslova „strašně“. Naprosto v ničem nejsou schopni se shodnout. Kristýna je zcela pohlcena péčí o Marii, která navštěvuje denně školku pouze na 4 hodiny s asistentem. Na víc nemají nárok a z vlastních prostředků nejsou schopni doplácet. V poslední době se přidala epilepsie s několika záchvaty denně. Péče o dceru byla velmi vyčerpávající. Lékařům Kristýna příliš nedůvěřovala a snažila se masivní medikaci zabránit alternativními způsoby léčby. Jedním z nich byla zásadní změna stravy, která vedla k vyloučení jakéhokoli pečiva. Marie na změnu reagovala negativně a oblíbených potravin se dožadovala neustálým křikem. To výrazně eskalovalo napětí v domácnosti. Jan zastával názor, že dělají vše, co je v jejich silách, a je

třeba důvěřovat lékařům. Zhoršení nemoci a četnost záchvatů přičítal nepohodě, do které se Marie dostala změnou stravy a díky konfliktnímu prostředí doma.

To vnímala Kristýna jako manželovu rezignaci. I když připustila, že Jan je trpělivý a láskyplný otec, který se dokáže o obě děti dobře postarat, vyčítala mu, že ji nepodporuje, a ve snaze hledat další možnosti a alternativy se cítila být osamocená. Připouštěla, že odpovědnost za péči o Marii převzala na 100%. Jako důvod uváděla to, že je s ní od narození, lépe rozumí jejím potřebám a nechce dovolit, aby, pod vlivem okolí, rezignovali na rozvoj všech schopností a možností, kterých by při maximální péči mohla Marie dosáhnout. Oba manželé byli fyzicky i psychicky zcela vyčerpaní. A v tomto stavu už na sebe vzájemně jen křičeli. Oba měli pocit, že nejsou partnerem naprosto v ničem respektováni. Jan doslova říkal, že by z něj žena chtěla mít někoho, kým on naprosto není, a nedává mu žádný prostor k rozhodování. Kristýna žila s tím, že ani ona nemůže nic rozhodnout. Kdykoli to udělá, je za to manželem ostře kritizována, což zvyšuje její pocit izolovanosti. Cokoli řešili, stalo se sporem, ve kterém se každý snažil uspět, a svou vůli prosazovali silou – křikem.

Společně trávili naprosté minimum času. Vytvořili si harmonogram, takže se fakticky u dětí střídali. Rozdělili si dny v týdnu, kdy jeden má volno a druhý se stará o děti. Dokud to takhle neměli, stěžovala si Kristýna, že veškerý volný čas trávil Jan prací v dílně, na zahradě nebo v domě. Ona pak zůstávala s dětmi stále sama. Na společné aktivity čas nikdy nezbyval. Vzhledem k handicapu Marie stále méně času trávili se svými vrstevníky a jejich zdravými dětmi. Společný život vypadal úplně jinak, než si kdysi plánovali. Zároveň vnímali, že pro malého Ondřeje už nezbyvá čas, prostor ani pozornost v takové míře, kterou by nutně potřeboval.

7.1.3. Práce s párem

V průběhu několika prvních konzultací se podařilo postupně situaci v rodině stabilizovat. Jan i Kristýna našli a pojmenovali příčiny hlavních sporů, každý v něčem ustoupil a z něčeho slevil. Kristýna uvolnila pravidla stravování tak, aby mohla Marie dostávat alespoň některé oblíbené potraviny. To, společně s tím, že se doma přestalo křičet, přispělo k tomu, že se stav Marie stabilizoval a záchvatů epilepsie výrazně ubylo. Oba byli víc vyspaní a odpočinutí. Jan přistoupil na plánování, které umožnilo najít čas na společné aktivity. I když jich bylo mnohem méně, než by si Kristýna přála, na čem se domluvili, vždy se podařilo realizovat. Plánovat mohli i práce, které byly nutné k provozu a fungování rodiny a domu, což ocenil Jan.

Po dvou měsících se cítili spokojenější, doma byl mnohem větší klid, přestali se hádat a jako rodiče začali mnohem víc kooperovat. Stále zůstávalo mnoho sporných věcí, které řešit nedokázali. Postupně se víc ukazovalo, že jsou to záležitosti, které se týkají jejich partnerského vztahu. Ani jeden se necítil být partnerem milován a respektován. Kristýna zažívala zesměšňování, kdykoli se s něčím svěřila. Manželova kritika ji velmi zraňovala. To mu oplácela drobnými naschvály v situacích, o kterých věděla, že Jana rozzlobí. Na počátku vztahu svou vzájemnou odlišnost obdivovali a se zájmem objevovali. Jan lezl na skály a Kristýna se věnovala speleologii. Občas ona s ním jela do hor, občas on s ní prohledával jeskyně. Vzájemně svoje světy a způsoby jeho vidění otevírali druhému, stejně jako přijímali pozvání od druhého.

Po narození Marie se jejich cesty začaly pomalu vzdalovat. Jako rodiče fungovali výborně. Marie dostávala vzornou péči, lásku a pozornost. Stala se středem jejich života. Zároveň ale také překážkou v partnerství. Každý celou situaci prožíval odlišně. Kristýna vnímala Janovy návrhy jako ohrožující, a čím víc se vzdalovala od Jana, tím víc se připoutávala k Marii. V péči a léčbě nedůvěřovala lékařům ani Janovi. Jan zažíval velikou bezmoc a jeho nejistota narůstala úměrně s tím, jak Kristýna nedovolila, aby o čemkoli kolem dcery rozhodl. Přirozeným důsledkem toho bylo Kristýnino osamocení a izolace a Janova nejistota a svázanost. Nic na tom nezměnilo ani narození Ondřeje. Právě naopak. V kontaktu s ním získávala Kristýna tolik postrádanou blízkost a lásku a přestávala o ni usilovat u Jana.

Jakmile se podařilo oddělit rodičovství od partnerství, jasně vyvstala propast, kterou mezi sebou jako partneři měli. Najednou jejich vzájemná odlišnost zvětšovala vzdálenost mezi nimi. Kristýna, verbálně velmi zdatná, Jana v diskuzích a hádkách vždy jasně "převálcovala". Jan, velmi klidný a zamlklý, zvyklý své postoje projevovat činy, se uzavíral a přestával komunikovat. To víc a víc podněcovalo Kristýnu k naléhání a usilování o to, co se v něm odehrává. Oč víc usilovala, o to víc se on uzavíral. Kruh vzájemného zraňování a posilování obran se uzavřel a zpevňoval.

Kristýna začala chybějící komunikaci hledat jinde, mimo domov. Scházela se s kamarádkami, se kterými se radila a kterým sdělovala svoje starosti a bolesti. Hledáním cesty v alternativních přístupech se dál vzdalovala Janovi, který byl založením velmi konzervativní a pragmatický.

Další komplikace se přidaly v okamžiku, kdy Marie nastoupila do školy. Bylo třeba ji vozit denně z venkova do Prahy, čekat na ni a pak zase zpět domů. To fakticky bránilo

Kristýně najít si práci a alespoň částečně tak zaplnit díru v rodinném rozpočtu, která byla čím dál větší. Stejně jako únava a vyčerpání všech. Když Jan navrhl, jestli by nemohli uvažovat o týdenním stacionáři pro Marii, protože ve škole byla velmi spokojená, hodně to Kristýnu rozzlobilo. Znovu mu začala vyčítat, že je sobec a myslí jen na své pohodlí. Vůbec nebyla schopna a ochotna vidět, že dávno vyčerpali hranice svých možností. Čím víc dělali pro svou dceru, tím víc se vzdalovali jeden druhému. Intimní soužití nefungovalo několik let, poslední rok se intimita ze vztahu vytratila zcela.

Čím víc byli schopni oddělit partnerství od rodičovství, tím víc se objevovala neschopnost a neochota jeden druhého „následovat“. Kristýna cestou hledání pomoci pro Marii objevila mnoho svého a odmítala se toho vzdát. I v okamžiku, kdy Jan jasně deklaroval, že taková, jaká je dnes, je pro něj nepřijatelná. Kristýnu, kterou byla dnes, nebyl schopen milovat. Kristýna už nechtěla být tím, koho by Jan milovat mohl.

7.1.4. Analýza

Jako rodičům jim terapie velmi prospěla. Přestali křičet a bojovat. Začali kooperovat, domlouvat se a vzájemně se doplňovat v tom, co děti potřebovaly.

Partnerství, které rodičovství překrylo a následně zcela vytěsnilo, v sobě nemělo už žádnou vášeň ani intimitu. Závazek nahradila neschopnost vztah ukončit. To, co oba spojovalo, byla pouze péče o děti. V tom se naučili vzájemně respektovat. Jako Jan a Kristýna neměli společného nic. Nic je k sobě vzájemně nepoutalo, nic spolu nesdíleli, neměli společné sny, plány, cíle, jeden druhého se báli a přiblížení se k druhému znamenalo zraňování. Nevázili si jeden druhého a vedle sebe pomalu ztráceli pocit vlastní hodnoty. Rodičovství sloužilo k vyrovnávání a napravování škod na sebepojetí a sebevnímání, které působilo partnerství. Zejména Kristýna se zcela identifikovala s rolí matky, ve které se snažila být dokonalá za jakoukoli cenu.

V době žádosti o souhlas s použitím jejich příběhu pro tuto práci žili stále spolu. Kristýna se léčila s depresemi na psychiatrii a navštěvovala individuální terapii. Jan společnou práci odmítal.

7.2 DRUHÁ KAZUISTIKA – KAREL A OLGA

7.2.1. Představení rodiny

Karel, 43 let, vyučený. Olga, 42 let, středoškolačka. Oba zaměstnaní. Dvě dcery, starší Jana, 19 let, studující, mladší Klára, 10 let.

Manželství trvá 21 let, rodina žije společně v rodinném domku s matkou Karla a jeho bratrem. Samostatně obývají horní patro domu.

Zpočátku vnímali oba vztah jako spokojený. Olga velmi usilovala o to, aby byla novou „rodinou“ svého muže přijata. Byla zvyklá si se vším poradit. Když se manžel nevyjádřil k aktuálnímu problému, vyřešila ho sama a on její rozhodnutí akceptoval. Do doby, dokud žil Karlův otec, bylo vše v pořádku. Po jeho smrti se Karel snažil být svojí matce nablízku a často byl oporou víc pro ni než pro svou ženu.

Práce s rodinou 8 měsíců a stále pokračuje.

7.2.2. Důvod návštěvy poradny

Hlavním důvodem příchodu do poradny bylo ticho, které bylo v domácnosti už několik let a stále se prohlubovalo. Respektive mlčel Karel. Olga občas mlčela, a když už to nemohla vydržet, vybouchla. Pak zas jen křičela a vyčítala. Karel, který usiloval především o klid, se stáhl, případně odešel ven na zahradu či za nějakou práci.

Jeden před druhým se postupně stahovali do svých ulit. Dnes už ticho domácnosti přerušoval jen Olžin křik, vyčítání a stěžování. Situace se vyhrotila v okamžiku, kdy starší dcera Jana měla nějaké problémy. Karel začal situaci s dcerou řešit, ale Olze nic neřekl. Jako mnohokrát před tím, domluvil se s matkou, že to nebudou Olze říkat. Nechtěl ji rozčilovat a zavdávat příčinu ke konfliktu. Jak to tak bývá, Olga se to dozvěděla a celou situaci dál nemínila akceptovat. Svoje setrvání ve vztahu podmínila návštěvou poradny.

7.2.3. Práce s párem

Na první společné návštěvě v poradně oba shodně sdělili, že je doma ticho a velké dusno. Podle Olgy určité problémy provází vztah od začátku. Na mysli má hlavně to, že manžel jí nikdy nebyl partnerem. Vnímala jeho velkou blízkost s matkou. Karel si začal problémů všimnat v posledních asi čtyřech letech. Do té doby vnímal jejich manželství jako spokojené. Olga by ze všeho nejvíc potřebovala zažívat manžela jako partnera, který ji podrží

a podpoří. Velmi strádala i jeho fyzickou vzdáleností. Nedostávalo se jí pozornosti, objetí ani porozumění. Karel by nejvíc potřeboval, aby byl doma klid, aby žena respektovala jeho názory a mohli spolu v klidu mluvit.

Olga byla velmi smutná a plačtivá. Cokoli říkala Karlovi, znělo jako výčitka. Karel téměř nemluvil, když už náhodou o něčem začal, velmi rázně ho Olga umlčela svojí výčitkou. Dokud vnímala jen jeho velkou blízkost s matkou, byla ochotná tuto skutečnost respektovat a přijmout. Poslední dobou se ale situace vyhrotila zejména proto, že Olga vnímala vztah Karla s dcerami jako koalici. Když byl nějaký problém, šel za nimi a společně ho řešili. Výsledek ale už Olze nesdělili. O co víc měla Olga pocit, že jí doma nikdo nic neříká, o to víc křičela a vyčítala. Byla podezřívavá. S konečnou platností se situace vyostřila poté, co se náhodou dozvěděla, že byl závažný problém se starší dcerou, otec to nějak řešil a se svojí matkou se domluvili, že to Olze neřeknou. Karel připustil, že to byla chyba, chtěl ale jen zachovat klid, kterého je doma tak málo. Věděl, že Olga by se rozčilovala a dělala kravál. Zpočátku neviděl, jak Olze ubližuje to, že ji nebere jako partnera. Neradil se s ní při nejrůznějších rozhodnutích, neříkal jí o svých plánech, neptal se na její pocity. Olga však viděla, že je toho schopen ve vztahu s matkou a později i jejich dcerami.

Olga se od počátku snažila, aby všichni byli spokojeni. Manžel, děti, tchyně. Sama na sebe a svoje potřeby úplně zapomínala. Neuměla si říci o to, co potřebuje. Její nespokojenost postupně narůstala, zejména když viděla, že se Karel přestává snažit a všechno nechává na ní. Když chtěla pomoci, jen ji ubezpečil, že ona to zvládne a jistě udělá nejlépe. Její křik a výčitky bylo obtížné vnímat jako volání o pomoc. Karel se v takových chvílích ještě víc vzdaloval.

Karel dlouho v manželství problémy nevnímal, cítil se spokojený. Olgu vnímal jako schopnou. Vadilo mu, že o mnoha věcech rozhoduje sama a jeho názory nerespektuje. Byl ale zvyklý problémy a nespokojenost dusit v sobě. Hodně usiloval o to, aby byl klid. Nechtěl se s Olgou hádat. Nepříjemně mu začalo být v manželství od okamžiku, kdy se do společného domu přistěhoval Karlův bratr a začal dělat změny. Olga chtěla, aby s ním vyřizoval, co jí vadí a nevadí. Karel, který usiloval především o klidné soužití, se ocitl ve dvou ohnících. Olga mu začala vyčítat, že nikdy není s ní, po jejím boku, nikdy necítí jeho podporu. Začala být výrazně podrážděná a hádavá. Když děti neposlechly, poslala Karla, ať to s nimi vyřídí. Domluvy, které Karel s dcerami dělal, pak vnímala jako spojenectví.

Společný život začali v rodinném domě Karlových rodičů. Po smrti otce se výrazněji odkryla nedokončená separace Karla. Znovu se přiblížil matce i za cenu vzdálení se od své ženy, která o jeho partnerství velmi stála. V roli dospělých partnerů se společně nikdy nepotkávali. Roli rodiče a dítěte si vzájemně střídali i ve své partnerské komunikaci. V roli dospělých partnerů spolu téměř nekomunikovali.

7.2.4. **Analýza**

Rozkrývání komunikace a vzájemného postavení jednotlivých členů uvnitř rodiny oběma pomohlo porozumět jejich situaci. Olga velmi usilovala o Karlovo partnerství, sama s ním v mnoha situacích však jednala jako s dalším dítětem. Hodně stála o to být přijata tchyní a švagrem, ale přímo si o nic neřekla. Vyslala Karla, který měl „zjednat“ pořádek. Karel svým usilováním o klid nikdy neumožnil nastavit jasná pravidla soužití s matkou v jednom domě. Chyběla mu blízkost s Olgou. Ale kdykoli se k ní snažil přiblížit, byl kritizován. U matky v kuchyni byl klid a nikdo ho nepeskoval.

Postupné rozkrytí postavení jednotlivých členů v domácnosti hodně pomohlo změně v postojích a chování obou partnerů. Olga přestala křičet a vyčítat. Byla vnímavější k projevům Karlovy pozornosti. Nebyla tolik kritická a to umožnilo Karlovi se víc osmělovat a přibližovat se jí v partnerství. Postupně se učili jiný způsob komunikace. Ne prosazování svého názoru silou či udržování klidu ustupováním. Učili se vzájemně projevit svůj názor a vyslechnout názor druhého. Pak hledali společně možná řešení. Často byli sami překvapeni, jak velké změny to v jejich soužití způsobilo.

V době žádosti o použití jejich příběhu do této práce stále docházeli na terapii. Ve vztahu se cítili spokojenější, což je posilovalo v hledání možností dalších změn.

7.3 TŘETÍ KAZUISTIKA – JOSEF A VERONIKA

7.3.1. **Představení rodiny**

Josef, 53 let, SŠ, Veronika, 51 let, také SŠ, oba zaměstnaní, 2 děti, starší Kryštof, 25 let, VŠ, pracuje, mladší dcera Jitka, 21 let, studuje VŠ.

Manželství trvá 28 let, žijí ve vlastním rodinném domku, obě děti žijí s rodiči, Kryštof plánuje osamostatnění.

Od počátku manželství Josef hodně pracoval. Soustředil se na zajištění rodiny. Veronika se starala o děti. Neshody ve výchově byly od počátku. Nikdy nevytvořili společné financování. O ekonomické situaci rodiny neměla Veronika přehled. Řešení jakýchkoli problémů bylo s konflikty. Vzájemné domluvy nebyli schopni, každý se snažil prosadit svoje stanovisko.

Práce s rodinou trvala 8 měsíců

7.3.2. **Důvod návštěvy poradny**

Už delší dobu si nebyli jisti, jestli spolu chtějí žít. Veškeré debaty končily hádkami. Josef nechodil domů rád. Když se nehádali, nemluvili spolu. Veronika špatně snášela, že veškerá rozhodnutí dělá Josef sám nebo po poradě se synem, a cítila se zcela upozaděna. S péčí o domácnost jí nikdo nepomáhal. Kryštof díky podpoře otce nemusel a Jitka odmítala dělat to, co Kryštof nemusel. Všechno tak zůstávalo na Veronice. Vyhrotil se i konflikt mezi sourozenci. Jitka se odmítala smířit s otevřenou podporou otce Kryštofovi, které se jí nedostávalo. Poslední kapkou bylo otcovo rozhodnutí o financování studia. Zatímco Kryštofovi zaplatil 5 let na soukromé vysoké škole, Jitka se měla spokojit jen se třemi roky nebo si zbytek dofinancovat ze stavebního spoření.

Kryštof už všechny svoje záležitosti řešil jen s otcem, který ho od malička víc podporoval. Pro Jitku nebylo vedle otce místo. V hádkách a konfliktech se automaticky přidávala na stranu matky. Nikdo nebyl se situací spokojený. Kryštof začal vážně uvažovat o odchodu z domova a toho se Josef velmi obával. Návštěvu poradny zvolili jako poslední možnost, jak zlepšit jejich komunikaci a zklidnit situaci v rodině.

7.3.3. **Práce s rodinou**

Oba se shodli na tom, že nerovnováha a konflikty byly od počátku. Josef byl hodně soustředěný na svou kariéru. V práci trávil hodně času, který nemohl věnovat rodině. Veronika byla s dětmi hodně sama. Vzhledem k tomu, že o výchovu dětí měli spory od začátku, byla tak spokojenější. Zejména, když Josef vydělal dostatek peněz a životní úroveň rodiny byla poměrně vysoká. Nesouhlasila s tím, že se s ní Josef nikdy neradil ve finančních otázkách. Josef měl konečné slovo v tom, co si pořídí či budou realizovat. Nevytvářeli společné plány a cíle. Každý se po svém snažil prosazovat ty své.

Před deseti lety náhle Josef přišel o dobře placenou práci. Dalších 6 let se mu nedařilo najít novou, která by ho uspokojovala. Občas pracoval jen brigádně. Práce, kterou po šesti

letech přijal, ho nijak neuspokojovala, a byla mnohem méně placena než ta původní, kterou měl velmi rád. Životní úroveň celé rodiny se výrazně snížila. Spory o finance byly vyhrcořenější zejména v okamžiku, kdy se Josef rozhodl podporovat na škole Kryštofa, i když bylo jasné, že to samé nebudou moci dopřát také Jitce. Veroniky se velmi dotklo, že se s ní o tomto rozhodnutí Josef nepokusil domluvit. Již tak složitý vztah mezi sourozenci to ještě zkomplikovalo.

Veronika od počátku poukazovala na to, jak blízkost muže a syna vytváří nerovnováhu v celé rodině. Kryštof s ní postupně přestal řešit všechny svoje záležitosti. Neměla vůbec žádné informace o tom, jak si vede ve škole, při hledání práce a později v zaměstnání. O všem mluvil jen s otcem. Ten to zpočátku nevnímal jako problematické. Opakované naléhání, aby důležité věci v rodině řešili spolu, jako rodiče a partneři, nijak nereflektoval. Se synem se domluvili mnohem lépe a osočování ze strany ženy vnímal jako její žárlivost na to, jak si, na rozdíl od ní, se synem výborně rozumí. Vztah matky s Kryštofem se stále víc zhoršoval.

Když se začínalo oddělovat partnerství od rodičovství, ukazovalo se, jak spolu od počátku v partnerství oba soupeřili. Neshody se přenesly okamžitě i do výchovy dětí. Josef, který s dětmi trávil málo času, nerespektoval pravidla, která nastavovala Veronika. Nedostatek času, který mohl věnovat dětem, vynahrazoval tím, že byl „hodný“. Kryštof brzy zjistil, že rodiče nejsou jednotní, a začal toho zneužívat. Věděl, že se ho otec vždy zastane. To nezažívala Jitka, která od malička na výsadní postavení bratra žárlila. To výrazně snižovalo možnost vytvořit si k otci pevný vztah. Opakované upřednostňování bratra se jí snažila vynahrazovat matka. Kdykoli se schylovalo k výchovnému působení otce směrem k Jitce, matka ji přispěchala chránit, stejně jako on chránil syna. A stejně jako byl narušený vztah matky s Kryštofem, ani vztah Jitky s otcem nebyl dobrý.

Velkou zátěží pro rodinu byl i dům, ve kterém žili. Prosadila si ho v minulosti Veronika. Byl to její sen. Dnes znamenal finanční zátěž na splácení hypotéky a práci na jeho údržbu. Josef už neměl chuť příliš se podílet a opakovaně Veronice připomínal, že on si dům nepřál. Kryštof následoval otcův příklad. Nic nedělal a otec ho neustále omlouval. Jitka na pomoc také postupně rezignovala, protože to cítila jako velikou nespravedlnost. Většina práce a povinností zůstávala na Veronice, ta byla unavená a rozzlobená. Když požádala Josefa, aby dětem domluvil, většinou dostala odpověď, že on dům nechtěl. Těžko se divit, že doma byla atmosféra, do které se Josef vůbec nechtěl vracet.

Otevřeli téma blízcího se odchodu Kryštofa z domu. Veronika si myslela, že tím odpadne 90% sporů, které mají s mužem, a oni se budou moci pokusit jeden druhému přiblížit. Josef se odchodu Kryštofa velmi obával. Cítil velkou vzdálenost mezi ním a Veronikou a obával se, že by se jim nemuselo podařit ji překlenout či zmenšit. Vzhledem k tomu, že s námi na sezení byly děti stále nepřítomně „přítomné“, navrhli jsme jim, aby je požádali o společné sezení. Veronika tím byla potěšena. Měli toho mnoho, co by si potřebovali říct, ale doma o ničem nikdo s nikým nemluvil. Josef měl obavu, že je děti odmítnou.

Děti opravdu účast na sezení odmítly. To umožnilo oběma uvědomit si, že je to jen na nich. Jen oni sami se musí pokusit řešit, jak spolu budou žít. Spolu se musí pokusit hledat cestu jeden k druhému, pokud chtějí v manželství zůstat. Ani jeden z nich už nebyl schopen žít v tom, jak to bylo dosud.

7.3.4. Analýza

Pár přivedla do terapie atmosféra v domácnosti a neschopnost komunikace mezi manželi. Dalším důvodem byl i blízcí se odchod syna z domu. Bylo zřejmé, že dcera má stejnou tendenci. Zatímco Veronika očekávala, že tím ubude příčin sporů a jako manželé budou moci hledat cestu zpět jeden k druhému, Josef se odchodu syna velmi obával. Měl v něm blízkého spojence, u kterého nacházel porozumění.

Za podpory terapeutů se jim podařilo postupně začít vnímat rozdíly svého prožívání vztahu. Jeden druhému byli schopni sdělovat svoje pocity a potřeby. Začali naslouchat jeden druhému. Své prožívání přestali vnímat jako normu. Ve vzájemném přibližování byli velmi opatrní a nedůvěřiví. Dlouholeté zkušenosti vzájemného nerespektování měly hluboké kořeny. Tím, že děti odmítly účast na terapii, jasně daly najevo, že nechtějí být dál součástí jejich vzájemných sporů. Josef s Veronikou tak museli začít hledat cestu jeden k druhému. S konečnou platností přijali, že další soužití bude již jen jejich záležitost. Nebudou moci posilovat svoje pozice spojenectvím s dětmi a porozumění a respekt mohou dostat či dát jen jeden druhému. Ani jeden zatím neuvažoval o tom, že by ze vztahu chtěl odejít.

V době žádosti o zveřejnění jejich příběhu v této práci žili Josef a Veronika společně. Kryštof se osamostatnil a Jitka většinu času trávila mimo domov na studentské koleji. Soužití hodnotili jako klidnější, ve vztahu byli nadále jeden k druhému nedůvěřiví.

8 ZHODNOCENÍ HYPOTÉZY A ZÁVĚRY Z KAZUISTIK

Vyslovenou hypotézu - rodičovství může být rizikovým faktorem partnerství v dnešní společnosti – není možné, s ohledem na uvedené kazuistiky, vyvrátit. Tři představené kazuistiky nejsou dostatečným vzorkem, který by umožnil hypotézu zcela potvrdit.

Během zpracování zjištěných skutečností se otevřela celá šíře této problematiky s mnoha dalšími faktory, které významně vzájemnou dynamiku rodičovství a partnerství ovlivňují. Vysoká míra otevřenosti párů v terapii umožnila vytvoření reálných obrazů fungování a prolínání vztahů v rámci rodin, bez intervence neutrální osoby terapeuta obtížně dosažitelných. V průběhu práce s rodinami se ukázalo, že naplňování rodičovské role se často uskutečňovalo na úkor péče o partnerský vztah.

Uvedené kazuistiky vypovídají o tom, jak nesnadným a nesamozřejmým úkolem je pro partnery udržení kvalitního a uspokojivého partnerského vztahu po narození dětí. S kolika nepředvídatelnými a obtížnými skutečnostmi si musí poradit. V současné společnosti nejsou nastavena žádná striktní pravidla pro realizaci soukromých vztahů. Zároveň s tím, žádná forma vztahu nepoživá zvláštní míru ochrany a podpory. Je tedy jen na jedinci samotném jak se rozhodne své vztahy uspořádat a jakou prioritu jim ve svém životě určí.

Z uvedených příkladů v praktické části je patrné, že jsme v životě konfrontováni s mnoha situacemi, které si sami nevolíme. Plány a představy mají často v reálném životě zcela jinou podobu. Tak jako má svou dynamiku osobnostní vývoj a vývoj vztahu, má svou dynamiku i život sám. Pokud nejsme připraveni a schopni opouštět své plány a představy a vyrovnávat se se změnami, které jsou podstatou života, nemůžeme vytvářet vztahy, ve kterých zůstáváme dlouhodobě spokojeni.

Cílem této práce není říci, že partnerství nelze naplnit rodičovstvím. Pouze vyslovit domněnku, že v případě, kdy se k partnerství v dnešní době přidá rodičovství, nastávají jistá rizika, která mohou partnerství ohrozit. Toto uvedené kazuistiky potvrzují.

9 DISKUSE

V úvodu bych se ráda vyjádřila k zadání bakalářské práce. Za hlavní cíl jsem považovala neodchýlit se od zvoleného tématu vzájemného ovlivňování partnerského vztahu rodičovstvím. Tím, že jsem zmapovala rodičovství a partnerství v historicko-společenském kontextu, se mi podařilo poukázat na zásadní proměnu, kterou zažívá v utváření rodinných vztahů dnešní člověk.

Jsem toho názoru, že by bylo zajímavé s tématem dále pracovat a vyslovenou hypotézu ověřit kvalitativně-kvantitativním výzkumem, do kterého by byly zahrnuty páry napříč populací. Hlubší porozumění problematice by umožnilo porovnání s páry, kterým se daří obě role naplňovat s pocitem spokojenosti.

V průběhu psaní práce jsem si byla vědoma možnosti vlivu, který přináší moje práce s páry v krizi, či obtížné životní situaci. Za důležité bych proto považovala další směřování výzkumné práce na co možná nejširší vzorek populace. Za neméně zajímavé bych považovala zpracovat danou problematiku z hlediska mladých bezdětných párů, homosexuálních párů, párů, které se rozhodly pro uzavření manželství i těch, které do manželství nevstoupily. Přínosné by mohlo být sledování nakolik faktory, uváděné jako ohrožující partnerství, souvisí s rodičovstvím přímo, a nakolik je tato souvislost partnerům skryta.

Téma rodičovství a partnerství je pro většinu lidí aktuální. Všechny páry z kazuistik shodně uváděly, že při vstupu do manželství netušily, jak velké nároky na ně bude společné soužití vytvářet. Uvědomovaly si, že spokojený vztah je výsledkem práce. Zároveň ve všech případech přiznávaly, že přesně neví, jak takovou práci dělat, aby jim přinesla očekávaný výsledek. Domnívám se, že toto není problém pouze párů, které vyhledaly pomoc. Pro toto tvrzení párů nasvědčuje i vysoká míra rozpadu partnerských vztahů ve společnosti obecně.

Ve své práci jsem zvolila úzké zaměření na vzájemnou dynamiku rodičovství a partnerství. Z hlediska šíře a hloubky problematiky těchto vztahů je třeba zachovat dostatečně kritický přístup a bez dalšího kvalitního a dostatečně rozsáhlého kvantitativního výzkumu nelze vyvodit žádný obecný výstup.

ZÁVĚR

Změny, kterými prošla společnost, zejména v postindustriální době, měly velmi velký vliv na proměnu rodinného a reprodukčního chování člověka. Rodičovství, které se do poloviny minulého století uskutečňovalo výhradně v pevně ukotveném svazku manželství, má v dnešní společnosti mnoho podob a možných variant. Jako jediné zároveň zůstává vztahem i rolí, která je nezrušitelná. Oproti tomu partnerství, jako vztah dvou lidí na základě dobrovolnosti a s ideou romantické lásky, je pojem mladý. Nemá nutně oporu v žádném pevně ukotveném a člověkem nezrušitelném vazebním rituálu. V dnešní době individualismu a nestálosti je udržení pevného a stabilního partnerství nesnadný úkol.

Cílem bakalářské práce s názvem "Rodičovství jako rizikový faktor partnerství v současné společnosti" bylo mapovat, jak se obě tyto role v životě člověka potkávají. Co se děje, když se z "dyády" stává "triáda". Čím a jak rodičovství ovlivňuje již žité partnerství v současné společnosti. Rozborem kazuistik bylo dokládáno, jak rodičovství ovlivňuje partnerský vztah konkrétních párů v jejich životě.

Z výsledků detailněji rozpracovaných v předešlých kapitolách je třeba upozornit na šíři a hloubku problematiky rodinných vztahů. Tato práce se úzce zaměřuje pouze na jeden aspekt, který je důležitou součástí celku. Poukazuje na nesamozřejmost trvalého partnerského vztahu a důležitost zaměření pozornosti partnerů tímto směrem. Zajímavé bylo zjištění, že partneri si uvědomují nezbytnost práce na vztahu. Nebyly si však jisti, jak konkrétně má taková práce vypadat, aby jim přinesla očekávaný výsledek.

Rodičovství zcela nepochybně naplňuje jednu ze základních lidských potřeb. Z této práce také jasně vyplývá, že je rodičovství nesnadným úkolem, k jehož naplnění je třeba mnoho vykonat a vydržet. Pro partnerství, které není dost zralé, může být rodičovství velkým rizikem.

Přínos své práce spatřuji v tom, že ukazuje důležitost kvality partnerského vztahu pro schopnost člověka úspěšně naplňovat další životní role. Uvědomit si důležitost kvality partnerství je nezbytné pro poradce, jejich klienty, pro obor odborného poradenství, i v rámci celé společnosti.

Přes veškeré zjištěné skutečnosti o střetu rodičovství s partnerstvím v dnešní společnosti, není zároveň nijak zpochybněna skutečnost, že ze své podstaty je rodičovství obohacím a naplněním partnerství. To, co rozhoduje, jestli bude rodičovství rizikovým faktorem pro partnerství či nikoli, je vždy individuální a jedinečné tomu kterému páru a všem okolnostem, které utváří sociální a společenský kontext jejich žité reality.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

- ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Přeložil Karel ŠPRUNK. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-111-3.
- BAUMAN, Z. *Individualizovaná společnost*. Přeložil Martin RITTER. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1195-X.
- BAUMAN, Z. *Tekutá modernita*. Přeložil BLUMFELD S.M. Praha: Mladá fronta, 2002. ISBN 80-204-0966-1.
- DOBSON, J. *Rodičovství chce odvahu*. Přeložila Jiřina VÝMOLOVÁ. Praha: Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-45-7.
- DRAPELA, V. J. *Přehled teorií osobnosti*. Přeložil Karel BALCAR. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-606-3.
- FIALOVÁ, L., HAMPLOVÁ, D., KUČERA, M. a VYMĚTALOVÁ, S. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-87-7.
- GIDDENS, A. *Proměna intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Přeložil Ivo MOŽNÝ. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0175-5.
- GOODY, J. *Proměny rodiny v evropské historii*. Přeložila Petra DIESTLEROVÁ. Praha: NLN, 2006. ISBN 80-7106-396-7.
- HARTL, P. a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000, s. 690. ISBN 80-7178-303-X.
- JANOUSĚK, J. aj. *Sociální psychologie*. Praha: SPN, 1988.
- MAŘÍKOVÁ H., PETRUSEK M. a VODÁKOVÁ A. aj., *Velký sociologický slovník*, Praha: Karolinum, 1996, s. 879, 941, 1421-1422. ISBN 80-7184-310-5.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: SLON, 1993. ISBN 80-901424-7-8.
- MOŽNÝ, I. *Moderní rodina (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. vydání. Praha: SLON, 2006. ISBN 978-80-86429-87-8.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: SLON, 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- PLAŇAVA, I. *Spolu každý sám. V manželství a rodině*. Praha: NLN, 1998. ISBN 80-7106-292-8.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem: vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.

TRAPKOVÁ, L. a CHVÁLA, V. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-889-9.

Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích; Díl 3, M-R. Praha : Nakladatelský dům OP, 1997, s. 685. ISBN 80-85841-35-5.

VÝROST, J. a SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2., přepracované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2008. ISBN 8-0247-1428-0.

ZRZAVÝ, J., STORCH, D. a MIHULKA, S. *Jak se dělá evoluce*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-578-2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

KERNBERG, O. Love Relations of the Heterosexual Couple. *Love and its Obstacles CSSR symposium*. New York, November, 2004. [cit. 2014-07-06]. Dostupné z:
<http://academiccommons.columbia.edu/catalog/ac%3A157385>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Jana Slavíková

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Rodičovství jako rizikový faktor partnerství v současné společnosti

Počet stran (bez příloh): 58

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 21

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet internetových odkazů: 1

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, PhD.

Rok dokončení práce: 2014

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Jana Slavíková

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Rodičovství jako rizikový faktor partnerství v současné společnosti

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 58

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury: 22

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

0				
---	--	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

0				
---	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	1			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	1			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

0				
---	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

metodologická otázka: Jakým způsobem by šel tento výzkum rozvinout? Jak by bylo možné na něj navázat? Jaké další otázky si lze při řešení vztahu partnerství a rodičovství klást?

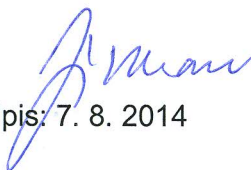
Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Studentka si zvolila ke zpracování závažné téma, dnes velmi aktuální, se kterým se setkává ve vlastní praxi v poradně pro rodiny. Poukázala na jeden specifický fenomén - jaká je dynamika vztahu mezi partnerskou a rodičovskou rolí v životě člověka a vztahu partnerů. V tom vidím i přínos a originalitu její práce. Ve své práci se dokázala držet takto vymezeného tématu. Oceňuji její péči, kterou věnovala osvětlení a významovému vymezení klíčových pojmů partnerství a rodičovství v dějinných souvislostech. Právě tyto souvislosti umožňují rozumět nesamozřejmosti vztahu mezi partnerstvím a rodičovstvím. Vážím si odborné erudice studentky, kterou dokládají její kazuistiky. Rozhovory a diskuse se studentkou nad tématem její práce pro mne byly obohacující.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 7. 8. 2014

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Jana Slavíková

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Rodičovství jako rizikový faktor partnerství v současné společnosti

oponent* práce: doc. PhDr. Jaroslav Kořa

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 58

Počet stránek příloh: -

Počet titulů v seznamu literatury: 211/1

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jak může partnerský vztah komplikovat mateřství?
V čem mateřství může obohatit vzájemné soužití, v čem je naopak určitým „rizikovým“ faktorem?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka si jako cíl bakalářské práce pod názvem "Rodičovství jako rizikový faktor partnerství v současné společnosti" vytkla popis a analýzu toho, jak se rodičovství a partnerství střetávají v lidském životě – a to zvláště v období, kdy dochází k těhotenství ženy. Autorka oprávněně poukazuje na skutečnost, že rodičovství, manželství a partnerství jsou určité formy, k nimž vztah může dospět, ale nemusí se protínat. Jako zaměstnankyně manželské a předmanželské poradny poukazuje na problémy, které mohou nastat ve vzájemných vztazích a podává čtenáři text, v němž vysvětluje proces možného vzájemného odcizení.

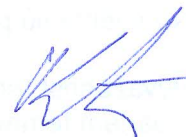
Mimochodem: na s. 15 -16 je jeden odstavec uveden dvakrát za sebou.

Teoretická část je doplněna kasuistikami, které vhodně ilustrují jedinečnost, ale i složitost partnerských vztahů, kdy rodičovství – zdá se – vyhrotilo vztahy, v nichž byly latentně konfliktní plochy, ale ty těhotenstvím a následným mateřstvím eskalovaly. Samozřejmě, kasuistiky jsou vybrány tak, že zahrnují ty dvojice, které vstoupily do konzultací a terapie, ale popisy vzájemných partnerských vztahů poskytují čtenáři dobrý vhled do dané problematiky. K textu je připojena diskuse. Předložený text bakalářské práce je psán kultivovaným slohem a splňuje požadavky kladené na bakalářské práce.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 3. 9. 2014

doc. PhDr. Jaroslav Kořta